

Brüssel, 28. veebruar 2025
(OR. en)

6646/25

Institutsioonidevaheline
dokument:
2025/0035(NLE)

RECH 71
ATO 7
COMPET 102

ETTEPANEK

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	28. veebruar 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 60 final
Teema:	Ettepanek: NÕUKOGU MÄÄRUS, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa horisont“ täiendav Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogramm aastateks 2026–2027 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) 2021/765

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 60 final.

Lisatud: COM(2025) 60 final

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 28.2.2025
COM(2025) 60 final

2025/0035 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU MÄÄRUS,

**millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa horisont“
täiendav Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogramm aastateks
2026–2027 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) 2021/765**

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Käesoleva ettepanekuga Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi kohta aastateks 2026–2027 (edaspidi „programm“) pikendatakse kehtivat Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi aastateks 2021–2025 (edaspidi „programm 2021–2025“)¹ kahe aasta võrra² kehtiva mitmeaastase finantsraamistiku lõpuni³.

Kavandatav programm, mis on küll eraldiseisev, säilitab suurema osa eelneva programmi omadustest, sealhulgas peamised teadusuuringud⁴. Programmi rahastamispakett oli mitmeaastase finantsraamistiku vastuvõtmise ajal 598 miljonit eurot (jooksevhindades). Ettepanekus sätestatakse otseste ja kaudsete meetmete eelarve, üld- ja erieesmärgid ning kirjeldatakse toetusvahendeid.

Komisjoni eesmärk on rakendada programmi, millel on järgmised prioriteedid.

- Ohutusuuringutega tagatakse: i) vahendid ja suunised tuumaelektrijaamade käitajatele ja ohutuasutustele olemasolevate tuumaseadmete ohutuse jälgimiseks; ii) oskusteave ja lahendused, mis võimaldavad tulevastel tuumaelektrijaamadel, sealhulgas väikestel moodulreaktoritel, täita ohutusnõudeid ning iii) vahendid ja meetodid, mida ohutuasutused saavad kasutada uute lahenduste katsetamiseks ja litsentsimise hõlbustamiseks. Selle valdkonna teadusprojektide rahastamine on väga valikuline, kuna suurem osa tuumalõhustumise eelarvest kaetakse kaasrahastatud partnerluste kaudu.
- Programmiga tagatakse kaasrahastatud Euroopa partnerlustele tuumalõhustumise alaste teadusuuringute (kiirguskaitse, radioaktiivsete jäätmete käitlemine, tuumamaterjalid) lisarahastamine, et tagada nende suutlikkus kohaneda muutuva teadusmaastikuga ning kaasata uusi sidusrühmi ja kõiki liikmesriike.
- Programmi eesmärk on säilitada ELi juhtpositsioon tuumasünteesiuuringutes, milleks käivitatakse ühiselt kavandatud Euroopa partnerlus, mis toob kokku avaliku ja erasektori sidusrühmad, et kõrvaldada kitsaskohad esimese termotuumaelektrijaama projekteerimisel ja ehitamisel.
- Programmiga jätkatakse pikaajaliste haridus- ja koolitusmeetmete toetamist, pakkudes üliõpilastele ja teadlastele liikuvust ja juurdepääsu taristule ning tagades sidusrühmadele ja kasutajatele stabiilsuse ja prognoositavuse. Rõhku pannakse kõnealuste meetmete, partnerluste ning käimasolevate ja uute projektide suuremale koostoimele.

¹ Nõukogu 10. mai 2021. aasta määrus (Euratom) 2021/765, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa horisont“ täiendav Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogramm aastateks 2021–2025 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) 2018/1563 (ELT L 167I, 12.5.2021, lk 81, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/765/oj>).

² Euratomi programmid on lühema kestusega kui muud ELi toimimise lepingu kohased kuluprogrammid, kuna Euratomi asutamislepingu artiklis 7 on need programmid piiratud viie aastaga.

³ Nõukogu 17. detsembri 2020. aasta määrus (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L 433I, 22.12.2020, lk 11, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2093/oj>).

⁴ Need hõlmavad tuumaohutust, julgeolekut, radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse käitlemist, kiirguskaitset ja tuumasünteesienergiat.

- Programmi raames jätkatakse teadusuuringute rahastamist, et arendada meetodeid, millega toetatakse tuumaenergiaalaseid kaitsemeetmeid ning julgeoleku ja tuumarelvade leviku tõkestamise alaseid jõupingutusi, arvestades tuumalõhustumise tehnoloogia kasutuselevõtu olulist suurenemist kogu maailmas.

Kui Euroopa tasandil tuumauuringutega seotud meetmeid ei võeta, on tõenäoline, et ainult suuremad liikmesriigid suudavad riiklikke programme jätkata. Euroopa-sisene koostöö piirdub tõenäoliselt nende suuremate liikmesriikide ja kahepoolsete kokkulepetega. Väiksemad liikmesriigid võivad seista silmitsi teadusliku eraldatusega ja eksperditeadmiste puudumisega. Programm peaks hõlmama kõiki liikmesriike ja teadusalaseid jõupingutusi, täiendades samal ajal ELi raamprogrammi, millega toetatakse tuumavaldkonnaga mitteseotud uuringuid.

Komisjon alustas ettepaneku ettevalmistamist, konsulteerides Euratomi teadus- ja tehnikakomiteega, nagu on nõutud õiguslikus aluses⁵. Euratomi teadus- ja tehnikakomitee esitas arvamuse,⁶ mida komisjon käesoleva ettepaneku koostamisel arvesse võttis.

- **Kooskõla poliitikavaldkonnas praegu kehtivate õigusnormidega**

Programmiga jätkatakse eelneva programmi teadustegevust. See on kooskõlas teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammiga „Euroopa horisont“⁷ tuumaenergiaalaste teadusuuringute valdkonnas ja täiendab seda. Programmi raames kohaldatakse raamprogrammi „Euroopa horisont“ osalemis- ja levitamise reegleid ning kasutatakse samu vahendeid, sealhulgas Euroopa partnerlusi⁸. Koostoimet käsitlevate sätetega⁹ tagatakse ka see, et need kaks programmi täiendavad teineteist.

- **Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega**

Toetades tiptasemel teadusuuringuid ning tagades õiged tingimused teadusuuringuteks ja uute oskuste arendamiseks, on ettepanek kooskõlas ELi poliitikavaldkondadega, mille eesmärk on suurendada ELi konkurentsivõimet.

Programmiga edendatakse teadusalgatusi tuumaohutuse valdkonnas ja strateegilisi valdkondi, mida toetatakse nullnetotööstuse määrusega¹⁰. Samuti toetatakse hiljuti asutatud väikeste moodulreaktorite tööstusliidu ohutusalasid algatusi.

Programm aitab rakendada Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu (edaspidi „asutamisleping“) 7. peatükki tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete kohta¹¹. Samuti aitab see

⁵ Vt ka punkte „Õiguslik alus“ ja „Vahendi valik“ 2. jaos.

⁶ *Priorities for European nuclear research & training: An STC Opinion* (STC-2023-16 FINAL, 20.10.2023). https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/8908a4d4-ad88-465f-9c9b-bbbf0e7174cc_en?filename=priorities-for%20european-nuclear-research.pdf.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/695, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa Horisont“ ja kehtestatakse selle osalemis- ja levitamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1290/2013 ja (EL) nr 1291/2013 (ELT L 170, 12.5.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj>).

⁸ Vt käesoleva ettepaneku artiklid 9, 7 ja artikli 6 lõige 3 ning määruse (EL) 2021/695 artikkel 10 ja III lisa.

⁹ Vt käesoleva ettepaneku artikli 10 lõige 2 ja määruse (EL) 2021/695 artikkel 15.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1735, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa nullnetotehnoloogia toodete tootmise ökosüsteemi tugevdamiseks ja muudetakse määrust (EL) 2018/1724 (ELT L, 2024/1735, 28.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj>).

kaasa ELi julgeolekualastele tegevuskavadele ja strateegiatele, toetades tuumajulgeolekualaseid teadusuuringuid.

Programmist rahastatavate teadusuuringutega toetatakse tuumaseadmete ohutust,¹² kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutut käitlemist¹³ ning kiirguskaitset¹⁴ käsitlevate Euratomi direktiivide rakendamist.

Programmiga toetatakse jätkuvalt ka tuumaohutusala rahvusvahelise koostöö Euroopa instrumendi rakendamist¹⁵ ning naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi¹⁶ tuuma- ja kiirgusaspekte.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Asutamislepingus on sätestatud, et komisjon vastutab tuumaalase uurimistöö edendamise ja hõlbustamise eest liikmesriikides ning selle täiendamise eest, viies ellu ühenduse teadus- ja koolitusprogrammi (artikkel 4). Kõnealuse programmi peab nõukogu komisjoni ettepanekul ühehäälselt vastu võtma (artikkel 7).

Asutamislepingu kohaselt Euroopa Parlamendiga ei konsulteerita, kuid varasemalt on nõukogu eesistujariik kutsunud parlamenti üles esitama märkusi Euratomi programmide loomist käsitlevate määruse ettepanekute kohta. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed teavitatakse vastavalt õiguslikule alusele (artikkel 7).

• Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)

Programm aitab liikmesriikidel, olenemata nende riiklikust valikust tuumaenergia tootmise või tarbimise osas, teha koostööd, et arendada tuumateaduse pakutavaid võimalusi ja vähendada ioniseeriva kiirguse erinevate rakenduste riske.

¹¹ Viited asutamislepingule on viited selle konsolideeritud versioonile <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02016A/TXT-20240901>

¹² Nõukogu 25. juuni 2009. aasta direktiiv 2009/71/Euratom, millega luuakse tuumaseadmete tuumaohutust käsitlev ühenduse raamistik (ELT L 172, 2.7.2009, lk 18, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/71/oj>).

¹³ Nõukogu 19. juuli 2011. aasta direktiiv 2011/70/Euratom, millega luuakse ühenduse raamistik kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete vastutustundlikuks ja ohutuks käitlemiseks (ELT L 199, 2.8.2011, lk 48, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/70/oj>).

¹⁴ Nõukogu 5. detsembri 2013. aasta direktiiv 2013/59/Euratom, millega kehtestatakse põhilised ohutusnormid kaitseks ioniseeriva kiirgusega kiiritamisest tulenevate ohtude eest ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom ning 2003/122/Euratom (ELT L 13, 17.1.2014, lk 1).

¹⁵ Nõukogu 27. mai 2021. aasta määrus (Euratom) 2021/948, millega luuakse Euroopa Aatomenergiaühenduse asutamislepingu alusel tuumaohutusala rahvusvahelise koostöö Euroopa instrument, mis täiendab naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumenti „Globaalne Euroopa“, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) nr 237/2014 (ELT L 209, 14.6.2021, lk 79, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2013/59/oj>).

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/947, millega luuakse naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“, muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 466/2014/EL ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/1601 ja nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009 (ELT L 209, 14.6.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj>).

Programm ei paku huvi mitte ainult neile 12 liikmesriigile, kes käitavad tuumaelektrijaamasid osana oma riiklikust energiaallikate jaotusest, vaid ka paljudele teistele liikmesriikidele, kes käitavad reaktoreid teadusuuringute või radioisotoopide tootmise eesmärgil. See on huvipakkuv ka kõikidele ELi riikidele, kes kasutavad radioisotoope meditsiinilisel otstarbel. Kõik liikmesriigid saavad kasu tuumaohutuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutu käitlemise alase pädevuse arendamisest ja jagamisest.

Tuumasünteesienergia arendamine, mis nõuab laiaulatuslikke teadusuuringuid, on samuti kõigi ELi liikmesriikide huvides. Kõik liikmesriigid kasutavad kiirgust meditsiini-, tööstus-, põllumajandus-, keskkonna- ja julgeolekurakendustes või saavad sellest kasu. Erinevates Euratomi direktiivides sätestatud ühtlustatud standardites on selgelt rõhutatud vajadust ühtse lähenemisviisi järele tehnilistes küsimustes ja koolituses kogu ELis.

Tuumajulgeolek kuulub liikmesriikide pädevusse. Selleks et suurendada ELi ja liikmesriikide tasandil suutlikkust, võimaldavad programmi otsesed meetmed siiski käsitleda mõningaid ELi ees seisvaid julgeolekuprobleeme ja nende globaalset mõõdet KBRT-julgeolekuriskide leevendamise, tuuma- ja radioloogilise materjali avastamise ja kohtuekspertiisi valdkonnas ning pakkuda asjakohast koolitust. Kaitsemeetmed kuuluvad Euratomi ühenduse ainupädevusse ning pidev tehniline tugi, teadus- ja arendustegevus selles valdkonnas otsemeetmete kaudu on äärmiselt oluline Euratomi kaitsemeetmete süsteemi tõhususe ja tulemuslikkuse säilitamiseks.

- **Proportsionaalsus**

Programmiga nähakse ette meetmed teadlaste toetamiseks ja liikmesriikide teadusuuringute koordineerimiseks, et vältida dubleerimist, säilitada kriitiline mass olulistes valdkondades ja tagada, et avaliku sektori vahendeid kasutatakse parimal viisil. Sellised meetmed võivad viia täiendavate riiklike ja erainvesteeringuteni teadusuuringutesse ja innovatsiooni. Neid on vaja ka poliitikakujundamise toetamiseks ning ELi poliitikavaldkondades seatud eesmärkide saavutamiseks. Kavandatavad meetmed ei lähe kaugemale sellest, mida on ühenduse eesmärkide saavutamiseks vaja.

- **Vahendi valik**

Programmi rakendatakse nõukogu määrusega, nagu ka eelnevat programmi. Sellega luuakse toetusesaajatele õigused ja kohustused, mis on tervikuna siduvad ja vahetult kohaldatavad kõigis ELi liikmesriikides ja programmiga liitunud riikides. See on kooskõlas ka teiste ELi kuluprogrammide ülesehitusega.

3. HINDAMISTE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

- **Praegu kehtivate õigusaktide hindamine või toimivuse kontroll**

Käesolev ettepanek tugineb Euratomi 2014.–2020. aasta teadus- ja koolitusprogrammi¹⁷ järelhindamisel¹⁸ ning 2021.–2025. aasta programmi vahehindamisel¹⁹.

¹⁷ Loodud nõukogu 16. detsembri 2013. aasta määrusega (Euratom) nr 1314/2013 Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogrammi (2014–2018) kohta, millega täiendatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020“ (ELT L 347, 20.12.2013, lk 948, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1314/oj>), ning nõukogu 15. oktoobri 2018. aasta määrusega (Euratom) 2018/1563 Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogrammi (2019–2020)

Järelhindamises jõuti järeldusele, et 2014.–2020. aasta programmist on tuumaohutust, - julgeolekut ja kiirguskaitset märkimisväärset toetatud ning see on aidanud tagada, et Euroopa täidab nendes valdkondades kõrgeimaid standardeid. 2014.–2020. aasta programm aitas kaasa ka ELi energiasüsteemi süsinikuheite pikaajalisele vähendamisele, kuna eesmärgid olid järgmised: i) pakkuda teadmistebaasi ja lahendusi olemasolevate tuumaelektrijaamade pikaajaliseks käitamiseks; ii) edendada tuumasünteesienergeetika arendamiseks vajalikke teadmisi ja tehnoloogialahendusi ning ii) parandada kõrgtehnoloogiliste tuumasüsteemide ohutust. Samuti aitas programm säilitada ja edasi arendada olulisi tuumaalaseid oskusi tõhusa teadmushalduse ning laialdase hariduse ja koolituse pakkumise kaudu, toetades samal ajal pidevalt tuumaenergiaga seotud poliitikat. Programm on olnud eriti kasulik väiksematele liikmesriikidele, kes said ära kasutada mastaabisäästu ja avatud juurdepääsu Teadusuuringute Ühiskeskuse (JRC) rajatistele. Liikmesriigid, kes ei kasuta tuumaenergiat, osalesid peamiselt kiirguskaitse, meditsiiniliste rakenduste ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise projektides. Mõned neist osalesid ka tuumaohutuse ja tuumaandmete alastes teadusuuringutes, et säilitada oluline pädevus nendes valdkondades.

Pärast järelhindamist kinnitas 2021.–2025. aasta programmi vahehindamine selle jätkuvat asjakohasust ja olulist toetust tuumatehnoloogia ohutule ja turvalisele kasutamisele laiaulatusliku otseste ja kaudsete meetmete teadusuuringute portfelli kaudu.

Hindamisel jõuti järeldusele, et tuumalõhustumisuuringute programmi ulatuse ja eelarve säilitamine 2021.–2025. aasta programmiga samal tasemel tagaks järjepidevuse teadusuuringutes, mis on vajalikud Euroopa olemasolevate tuumaelektrijaamade ohutuks käitamiseks ja uute reaktoritehnoloogiate ohutuse hindamiseks. Selle valdkonna teadusprojektide rahastamine on siiski väga valikuline, kuna suurem osa tuumalõhustumise eelarvest kaetakse kaasrahastatud partnerluste kaudu. Samuti ei piisa praegusest rahastamise ulatusest ja tasemest, kui EL soovib i) rahvusvahelistele konkurentidele järele jõuda, ii) tegelda väikeste moodulreaktorite, täiustatud kütuste ja kütusetsüklite arendamise põhiküsimustega ning iii) oluliselt suurendada tuumaalaseid oskusi ELis.

Programmist tuleks jätkuvalt rahastada aastatel 2026–2027 kaasrahastatavaid Euroopa partnerlusi tuumalõhustumise alaste teadusuuringute valdkonnas: PIANOFORTE (kiirguskaitse), EURAD-2 (radioaktiivsete jäätmete käitlemine) ja Connect-NM (tuumamaterjalid). Need partnerlused on teadusringkondade, sidusrühmade ja liikmesriikide pikaajaliste jõupingutuste tulemus, et saavutada edu ühise teadusuuringute kava abil ja lahendada olulisi probleeme kõigis asjaomastes valdkondades. Kuigi teaduses on seni tehtud edusamme, püüab komisjon veelgi parandada partnerluste korraldust ja toimimist, tagamaks, et Euratomi programmist rahastatavad teadusuuringud oleks jätkuvalt asjakohased kõigi ELi kodanike jaoks ning käsitleksid kõige pakilisemaid probleeme kiirguskaitse, radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja tuumamaterjalide valdkonnas. Komisjon pöörab erilist tähelepanu

kohta, millega täiendatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020“ ning tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) nr 1314/2013 (ELT L 262, 19.10.2018, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1563/oj>).

¹⁸ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: „Euratom 2014.–2020. aasta teadus- ja koolitusprogrammi järelhindamine“ (COM(2024) 549 final, 28.11.2024).

¹⁹ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: „Euratom 2014.–2020. aasta teadus- ja koolitusprogrammi (2021–2025) vahehindamine“ (COM(2025) NNN, PP.KK.2025).

partnerlustele, et võtta süstemaatiliselt ja kestlikult arvesse paljude sidusrühmade ja liikmesriikide pikaajalisi perspektiive.

Euratori rahastatud termotuumasünteesialaste teadusuuringute tulemused on muljetavaldavad, kuid neist ei piisa tuumasünteesienergia õigeaegseks turule toomiseks, et toetada ELi süsinikuheite vähendamise jõupingutusi ja suurendada konkurentsivõimet. Vajalik on termotuumaelektrijaama ehitamisega seotud kriitiliste probleemide ja riskide kindlakstegemine, mis peaks suunama Euratori rahastatavaid teadusuuringuid praegu ja lähiaastatel, tuginedes varasematele ja käimasolevatele ELi juhitud algatustele, eelkõige ITERile. Esimene samm oli komisjoni tuumasünteesi eksperdirühma²⁰ loomine 2024. aastal, mis sarnaselt eelmise tuumasünteesi alase nõuandekomiteega²¹ ühendab liikmesriike nõuandva organina, et toetada tuumasünteesiga seotud algatuste juhtimist, koordineerimist ja ühtlustamist liidus.

Programmi tuleb edasi arendada, et tegelda tehnoloogiliste kitsaskohtadega, mis vajavad täiendavat tähelepanu ja investeringuid, kaasates samal ajal rohkem erasektori rahastamist ja tööstuse kogemusi ning suurendades rahvusvahelist koostööd usaldusväärsete partneritega, kui see annab ELile selget lisaväärtust. Komisjon on juba hakanud ette valmistama selle valdkonna ühiselt kavandatud Euroopa partnerlust, mis ühendab avaliku ja erasektori sidusrühmi. 2026–2027. aasta meetmed sillutavad teed sellele vahe-eesmärgil põhinevale partnerlusele ja täiendavatele innovatsioonimeetmetele. Uus partnerlus tähendab ka EUROfusioni rolli ja tegevuse ümbermõtestamist, kuna sellel on oluline roll tuumasünteesiteaduse põhialuste arendamisel. Täiendavad üksikasjad esitatakse teatistes liidu tulevase tuumasünteesi strateegia kohta, mis on praegu koostamisel.

Hindamisel jõuti järeldusele, et JRC toob kasu Euratori ühendusele ja mitmele välisele sidusrühmale, kuna nad teevad väga asjakohaseid analüüse ja uuringuid kõikide tegevuste kohta alates tuumaohutusest kuni julgeoleku ja kaitsemeetmeteni. Analüüse tuumajäätmete käitlemise, minimeerimise ja ringlussevõtu kohta või nende omaduste ja käitumise hindamiseks peeti Euroopa tuumasektori jaoks väga oluliseks. Tuumaandmete, mõõtmiste ja etalonmaterjalidega andis JRC olulise panuse, eelkõige praeguste süsteemide ja tulevaste tehnoloogiate, näiteks väikeste moodulreaktorite ohutuse ja julgeoleku hindamisse. Kaitsemeetmete ja leviku tõkestamise valdkonnas andsid JRC eksperditeadmised ja teadusuuringud väärtusliku panuse nii Euroopa kui ka rahvusvahelisel tasandil, sealhulgas osana komisjoni programmist Rahvusvahelise Aatomenergiaagentuuri (IAEA) toetamiseks.

JRC projektid, mis ei ole seotud energiarakendustega, on samuti asjakohased ja aitavad kaasa ELi poliitiliste eesmärkide saavutamisele meditsiini- ja kosmosevaldkonnas. Otsemeetmete tulemused annavad pideva ja olulise panuse tuumatehnoloogia ohutusse ja turvalisse kasutamisse. JRC haridus- ja koolitustegevus andis ELi liikmesriikidele märkimisväärset lisaväärtust, mis ületas oluliselt riigi tasandi suutlikkust. Selle otsemeetmed hariduse ja koolituse valdkonnas koos juurdepääsuga tuumarajatistele täiendavad liikmesriikide suutlikkust ja annavad ELi tasandil suurt lisaväärtust, aidates kaasa sõltumatutele teadusuuringutele Euratori ühenduses. JRC otsemeetmed toetavad ka tuumaohutust, radioaktiivsete jäätmete käitlemist, kiirguskaitset, tuumaenergiaalaseid kaitsemeetmeid ja leviku tõkestamise algatusi käsitleva ELi poliitika rakendamist ja järelevalvet.

²⁰ Komisjoni eksperdirühm E03929.

²¹ Nõukogu 16. detsembri 1980. aasta otsus, millega luuakse tuumasünteesiprogrammi alane nõuandekomitee (*Euroopa Ühenduste Teatajas* avaldamata).

Osana oma tuumaalase tegevuse strateegiast ja kooskõlas vahehindamise soovitustega keskendub JRC oma tuumataristu kasutamise optimeerimisele ja selle jätkusuutliku toimimise tagamisele. JRC jätkab uue hoone ehitamist Karlsruhe (tiib M) ja töötab selle nimel, et koondada radioaktiivseid materjale kasutavad eksperimentaalsed tegevused kahte kohta (Karlsruhe ja Geel). Kasutades oma tööprogrammis uut portfelli põhist lähenemisviisi, jätkab JRC sünergia suurendamist eri uurimisvaldkondade vahel, kasutades maksimaalselt ära nii tuumaenergiaalast kui ka muud tegevust. JRC parandab ka oma prognoosimisvõimet ja kasutab paremini ära oma praegust suutlikkust suundumuste analüüsimiseks ja oma tuumauuringute kindlaks määramiseks. Samuti annab JRC liikmesriikidele kasulikke teaduslikke teadmisi radioaktiivsete jäätmete riiklike strateegiate väljatöötamiseks ning aitab neil jagada kogemusi ja häid tavasid. Tuumapädevuse valdkonnas jätkab JRC lisaks erikoolituse pakkumisele ka metoodika väljatöötamist, et toetada liikmesriike tuumasektori inimressursivajaduste hindamisel ja jälgimisel Euroopa tuumaenergia sektori inimressursside vaatluskeskuse kaudu.

- **Konsulteerimine sidusrühmadega**

2024. aasta märtsist maini korraldas komisjon 2021.–2025. aasta programmi vahehindamiseks ja käesoleva ettepaneku ettevalmistamiseks ühise tagasisidekorje ja avaliku konsultatsiooni²². Konsultatsioon andis väärtuslikku teavet programmi tõhususe kohta ja tõi esile peamised parandamist vajavad valdkonnad. Konsultatsioon näitas sidusrühmade suurt osalemist Euratomi rahastatud projektides ning sellega tehti kindlaks programmi eelised ja probleemid. Täiendavad üksikasjad on esitatud vahehindamist käsitleva komisjoni talituste töödokumendi V lisas.

- **Eksperdiarvamuste kogumine ja kasutamine**

Vahehindamise läbiviimise ja oma ettepaneku koostamise käigus korraldas komisjon mitu kohtumist sidusrühmadega, kogus teavet ja tugines eksperditeadmistele, mis pärinesid järgmistest allikatest:

- Euratomi teadus- ja tehnoloogiakomitee arvamus Euroopa tuumaenergiaalase teadus- ja koolitustegevuse prioriteetide kohta²³;
- eksperdirühma sõltumatu aruanne, et hinnata JRC otsemeetmeid osana 2021.–2025. aasta programmi vahehindamisest²⁴;
- üksikekspertide sõltumatud aruanded, et hinnata JRC kaudseid meetmeid osana 2021.–2025. aasta programmi vahehindamise toetamisest²⁵;
- tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte vahehindamine²⁶;
- tuumasünteesialase innovatsiooni edendamise kõrgetasemeline Euroopa ümarlaud 14. märtsil 2024²⁷;

²² https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14180-Euratom-research-and-training-programme-for-2026-2027_en

²³ STC-2023-16 FINAL, 20.10.2023.

²⁴ COM(2025) NNN.

²⁵ Ibid.

²⁶ *Interim evaluation of the implementation of the Council Decision (Euratom) 2021/281 of 22 February 2021 amending Decision 2007/198/Euratom establishing the European Joint Undertaking for ITER and the Development of Fusion Energy and conferring advantages upon it (COM(2025)NNN, PP.KK.2025).*

- 23. aprilli 2024. aasta ELi tuumasünteesienergeetika tegevuskava²⁸;
- sidusrühmade kohtumise „Euratori teadusuuringute toimimine ja võimalused Euroopale“ tulemused²⁹.

- **Mõjuhindang**

Käesolevat ettepanekut toetab 2021.–2025. aasta programmi vahehindamine, milles tutvustati programmi saavutusi ja parandusettepanekuid, mis on asjakohased ka aastatel 2026–2027.

Kuna Euratori programm hõlmab viit aastat (mitte seitset aastat, nagu enamik mitmeaastase finantsraamistiku kuluprogramme) ja kuna ettepanekul ei ole uut finantsmõju, otsustati ettepaneku ettevalmistamisel kasutada vahehindamist tõendusbaasina, selmet viia läbi mõju eelhindamine. Leiti, et vahehindamine vastab finantsmääruse nõuetele eelhindamise kohta, sest see on piisavalt hiljutine ja käesolevas ettepanekus esitatud programm säilitab eelneva programmi põhielemendid.

Kasutati ka 2021.–2025. aasta programmi mõju eelhindamise tulemusi,³⁰ kui need olid endiselt asjakohased.

- **Õigusnormide toimivus ja lihtsustamine**

Nagu ka eelneva programmi puhul, kasutatakse ka kavandatava programmi rakendamisel raamprogrammi „Euroopa horisont“ vahendeid ning osalemis- ja levitamisreegleid. Raamprogrammi „Euroopa horisont“ raames juba kasutusele võetud lihtsustamismeetmeid kohaldatakse ka kavandatava programmi toetuse taotlejate ja saajate suhtes. Seega võib raamprogrammi „Euroopa horisont“ vahehindamine viia Euratori programmi suhtes kohaldatava täiendava lihtsustamiseni. 2021.–2025. aasta programmi vahehindamist käsitleva avaliku konsultatsiooni tulemused näitavad, et seni rakendatud meetmed, nagu lihtsamad auditeeskirjad ja toetusesaaja tavapärase raamatupidamistava tunnustamine, on vähendanud halduskoormust ja et selline lihtsustamisprotsess peaks jätkuma. Säilitatakse otseste ja kaudsete meetmete ühtne eesmärkide loetelu, mis lihtsustas veelgi programmi struktuuri ja hindamist. Lihtsustamise ja vähendatud halduskoormuse tõenäolist mõju uuritakse üksikasjalikumalt vahehindamises.

- **Põhiõigused**

Kavandatavas määruses austatakse põhiõigusi ja järgitakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid. Kavandatava määruse põhjendusega 21 tagatakse, et programmi meetmed on kooskõlas ka hartaga.

²⁷ Euroopa Komisjoni teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat, Capisani, L., Camus, C. and Papadopoulou, M., *Fostering fusion innovation – High-Level European Round Table*, Capisani, L. (toimetaja), Camus, C. (toimetaja) ja Papadopoulou, M. (toimetaja),

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/621539>.

²⁸ ELi tuumasünteesienergeetika tegevuskava: https://energy.ec.europa.eu/events/eu-blueprint-fusion-energy-2024-04-23_en

²⁹ Euroopa Komisjoni teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat, Rossetti di Valdalbero, D. ja Janatkova, K., *Euratom research in action and opportunities for Europe – EU strategic autonomy and the future energy systems – EU Small Modular Reactors (SMRs) Declaration*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/911262>.

³⁰ SWD(2018) 307 final.

4. MÕJU EELARVELE

Käesoleva ettepaneku eelarve koostamisel on kasutatud jooksevhindu. Ettepanekule lisatud finantsselgituses on esitatud mõju eelarvele ning inim- ja haldusressurssidele. See mõju on olnud teada pärast seda, kui 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku jaoks lepidi kokku Euratomi programmide rahastamispakett.

5. MUU TEAVE

- **Rakenduskavad ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord**

Komisjon rakendab programmi eelarve otsese täitmise ja Euroopa partnerluste kaudse eelarve täitmise kaudu (vt ettepaneku artikli 6 lõige 1).

Programmi järelevalve, hindamise ja aruandluse kord põhineb eelneva programmi omal. Lõpphindamine viiakse läbi nelja aasta jooksul pärast programmi lõpuleviimist, et hinnata selle mõju kohapeal. Otseste ja kaudsete meetmete suhtes kohaldatakse ühist lõpphindamist.

- **Ettepaneku sätete üksikasjalik selgitus**

I peatükis esitatakse kavandatava määruse üldsätted. See sisaldab artikleid reguleerimiseseme, määratluste, programmi eesmärkide, eelarve, kolmandate riikide programmiga ühinemise, rakendamise ja rahastamisvormide, Euroopa partnerluste, avatud teaduse, rahastamiskõlblike meetmete ja osalemisreeglite ning kumulatiivse, alternatiivse ja kombineeritud rahastamise kohta.

Ainsad muudatused võrreldes määruse (Euratom) 2021/765 I peatükiga on need, mida tuleb teha, et ajakohastada teksti programmiga hõlmatud uut ajavahemikku arvesse võttes, ajakohastada rahastamispaketti ja kõrvaldada tagasiulatuvalt kohaldatavad sätted, kuna käesolev määrus peaks jõustuma enne programmi algust.

II peatükk („Programmitöö, seire, hindamine ja kontroll“) sisaldab sätteid tööprogrammide, seire ja aruandluse, kommunikatsiooni, avalikustamise ning levitamise ja kasutamise, hindamise, auditite, komiteemenetluse ja ELi finantshuvide kaitse kohta. Selles ei tehta ühtegi muudatusettepanekut, välja arvatud vahehindamise nõude kaotamine ja sellest tulenev artikli 14 kohandamine.

III peatükis („Ülemineku- ja lõppsätted“) tehakse ainult väiksemaid ajakohastusi, mis hõlmavad määruse (Euratom) 2021/765 kehtetuks tunnistamist ning „Üleminekusätete“ ja „Jõustumise“ ajakohastamist. Tagasiulatuvalt kohaldatavad sätted ei ole enam vajalikud ja need on välja jäetud.

Programmi tegevusse tehakse ainult kaks muudatust (I lisa). Esimene on sätte lisamine, et tagada Euroopa partnerluste ja muude selliste käimasolevate meetmete rahastamise järjepidevus, mis võivad vajada lisatoetust³¹. See säte võimaldab komisjonil jätkata

³¹ Euratomi 2019.–2020. aasta programm (programmi 2014–2018 pikendamine) sisaldas sarnast sätet. Vt I lisa jaotise „Programmi eesmärkide saavutamiseks vajalikud meetmed“ alajao „Kaudsed meetmed“ punkti i) „Euroopa tuumasünteesiprogramm“ (nõukogu 15. oktoobri 2018. aasta määrus (Euratom) 2018/1563 Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogrammi (2019–2020) kohta, millega täiendatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020“ ning tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) nr 1314/2013 (ELT L 262, 19.10.2018, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1563/oj>).

tööprogrammi kaudu 2021.–2025. aasta programmi raames antud toetuste rahastamist ja hõlmata tõhusalt 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku seitset aastat.

I lisa teine muudatus on esitatud punktis c tuumasünteesialaste teadusuuringute kohta, millega nähakse lisaks kaasrahastatavale Euroopa partnerlusele ette ka selle valdkonna teadusuuringute rahastamine. Kooskõlas vahehindamise järeldestega toetatakse täiendava rahastamisega meetmeid, millega kõrvaldatakse tuumasünteesi arendamise peamised kitsaskohad ja kaasatakse erasektor. Toetust antakse projektikonkursside kaudu.

Ettepanek:

NÕUKOGU MÄÄRUS,

**millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa horisont“
täiendav Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogramm aastateks
2026–2027 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) 2021/765**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 7 esimest lõiku,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles konsulteerinud teadus- ja tehnikakomiteega

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Aatomienergiaühenduse (edaspidi „ühendus“) eesmärk on aidata tõsta liikmesriikide elatustaset sellega, et edendatakse ja soodustatakse liikmesriikide tuumauuringuid ning täiendatakse neid ühenduse teadus- ja koolitusprogrammiga.
- (2) Tuumaohutuse ja -julgeoleku ning kiirguskaitse parandamisega saab tuumauuringute abil suurendada sotsiaalset heaolu, majanduslikku õitsengut ja keskkonnakestlikkust. Kiirguskaitsealaste teadusuuringute tulemusena on täiustatud meditsiinitehnoloogiat, millest saavad kasu paljud kodanikud, ning need uuringud võivad viia edusammudeni muudeski sektorites, näiteks tööstuses, põllumajanduses ning keskkonna- ja julgeolekuvaldkonnas.
- (3) Austades täielikult liikmesriikide õigust otsustada oma energiaallikate jaotuse üle, peaks käesoleva määrusega kehtestatud programmi uuringutulemused panustama potentsiaalselt ka kliimanetraalsesse energiasüsteemi ohutul, tõhusal ja turvalisel viisil.
- (4) Selleks et tagada tuumauuringute järjepidevus ühenduse tasandil, on vaja kehtestada ühenduse teadus- ja koolitusprogramm ajavahemikuks 1. jaanuarist 2026 kuni 31. detsembrini 2027 (edaspidi „Euratomy programm“), et viia selle kestus kooskõlla nõukogu määruses (EL, Euratom) 2020/2093¹ sätestatud mitmeaastase finantsraamistikuga aastateks 2021–2027. Euratomy programmi raames tuleks jätkata varasema programmi peamisi teadusuuringuid, samade eesmärkidega ning kasutades sama rakendamisi viisi.
- (5) Euratomy 2021.–2025. aasta teadus- ja koolitusprogrammi vahehindamist käsitlevas komisjoni aruandes² rõhutati Euratomy programmi erinevate elementide asjakohasust.

¹ Nõukogu 17. detsembri 2020. aasta määrus (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L 433I, 22.12.2020, lk 11, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2093/oj>).

² Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euratomy teadus- ja koolitusprogrammi (2021–2025) vahehindamine“ (COM(2025) NNN, PP.KK.2025).

Nendeks on: i) lai teadusuuringute portfell, mis toetab tuumaohutust, -julgeolekut ja kaitsemeetmeid, kiirguskaitset ning muid valdkondi kui energiaetika; ii) ELi lisaväärtus tuumalõhustumisalaste teadusuuringute puhul; iii) sidusrühmade toetamine ohutuse suurendamise ja teadmistebaasi abil, et tagada praeguste tuumaelektrijaamade pikaajaline ohutu käitamine; iv) kõrgtehnoloogiliste tuumasüsteemide ohutus-, julgeoleku- ja kaitsemeetmete parandamine. v) tuumasünteesialaste teadusuuringute edasiarendamine juhtimise parandamise kaudu ning vi) programmi prioriteetide määratlemine ning usaldusväärsemate ja realistlikumate suundade kindlaksmääramine. Aruandes jõuti järeldusele, et need elemendid tuleb programmi pikendamisel säilitada.

- (6) Euratomi programmi idee ja kavandamise puhul on lähtutud vajadusest saavutada toetatavate tegevuste kriitiline mass. Selleks kehtestatakse piiratud arv konkreetseid eesmärgi, mille puhul keskendutakse tuumalõhustumise ohutule kasutamisele energiaetikas ja muuks kui energiatootmiseks mõeldud rakendustes, vajalike eksperditeadmiste säilitamisele ja täiendamisele, tuumasünteesienergia edendamisele ning tuumaohutust, tuumaenergiaalaseid kaitsemeetmeid ja tuumajulgeolekut käsitleva liidu ja liikmesriikide poliitika toetamisele.
- (7) Euratomi programm on oluline osa liidu jõupingutustest arendada tehnoloogilist juhtpositsiooni ja edendada tipptaset tuumavaldkonna teadusuuringutes ja innovatsioonis, tagades tuumavaldkonnas ohutuse, julgeoleku, kaitsemeetmete, kiirguskaitse, kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutu käitlemise ja dekomisjoneerimise kõrgeimad standardid kooskõlas käesolevas määruses sätestatud programmi eesmärkidega.
- (8) Kuna kõik liikmesriigid kasutavad radioaktiivseid materjale, on oluline tagada kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete vastutustundlik ja ohutu käitlemine, nagu on nõutud nõukogu direktiivis 2011/70/Euratom,³ et vältida tarbetu koormuse tekitamist tulevastele põlvkondadele. Euratomi programmiga tuleks jätkuvalt parandada ja toetada kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise valdkonna tehnoloogiate ja pädevustega seotud teadus- ja arendustegevust.
- (9) Käesoleva määruse kontekstis viiakse tuumasünteesienergia valdkonna teadusuuringuid läbi kooskõlas Euroopa tuumasünteesi tegevuskavaga, millega nähakse ette tuumasünteesipõhise elektrijaama rajamise eelduseks olev vajalik teadus- ja arendustegevus, ning nõukogu otsusega 2007/198/Euratom⁴. Lühikeses kuni keskpikas perspektiivis peaks ITERi ehituse lõpuleviimine ja selle esialgne käikulaskmine ning aktiivne tuumasünteesialane teadusprogramm täiendama Euroopas toimuvat ITERiga seotud tegevust, et toetada ITERi tööd tulevikus ja esimese termotuumaelektrijaamaga seotud ettevalmistusi.
- (10) Euratomi programm peaks tuumauuringute toetamise kaudu aitama kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/695⁵ kehtestatud teadusuuringute ja

³ Nõukogu 19. juuli 2011. aasta direktiiv 2011/70/Euratom, millega luuakse ühenduse raamistik kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete vastutustundlikuks ja ohutuks käitlemiseks (ELT L 199, 2.8.2011, lk 48, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/70/oj>).

⁴ Nõukogu 27. märtsi 2007. aasta otsus 2007/198/Euratom, millega luuakse ITERi ja tuumasünteesienergia arendamise Euroopa ühistegevõtte ning antakse sellele eelised (ELT L 90 30.3.2007, lk 58, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2007/198/oj>).

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/695, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“ ja kehtestatakse selle osalemis- ja levitamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1290/2013 ja (EL) nr 1291/2013 (ELT L 170, 12.5.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj>).

innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa horisont“ (edaspidi „raamprogramm „Euroopa horisont““) eesmärkide saavutamisele ning hõlbustama Euroopa 2030. aastani ulatuva strateegia rakendamist ja Euroopa teadusruumi tugevdamist.

- (11) Euratomi programmi raames tuleks püüda saavutada koostoimet raamprogrammiga „Euroopa horisont“ ja teiste liidu programmidega alates nende kavandamisest ja strateegilisest planeerimisest kuni projektide valimise, programmi haldamise, kommunikatsioonitegevuse, tulemuste levitamise ja kasutamise, seire, auditeerimise ja juhtimiseni.
- (12) Euratomi programmi meetmed peaksid olema proportsionaalsed, ilma erasektori rahalisi vahendeid dubleerimata või tõrjumata ning neil peaks olema selge Euroopa lisaväärtus. See tagab sidususe Euratomi programmi meetmete ja liidu riigiabi reeglite vahel, vältides põhjendamatuid konkurentsimoonusi siseturul.
- (13) Samal ajal kui iga liikmesriik otsustab ise, kas tuumaenergiat kasutada või mitte, tunnistatakse samuti, et tuumaenergial on eri liikmesriikides erinev roll. Euratomi programm aitab tugevdada ka kõikide asjakohaste sidusrühmade laiapõhjalisi arutelusid tuumaenergia võimaluste ja ohtude üle.
- (14) Euratomi programm peaks pakkuma rahalise osaluse kaudu toetust haridus- ja koolitusvajaduste käsitlemiseks, nii et tuumavaldkonna teadlased saaksid kasu Marie Skłodowska-Curie meetmest võrdsetel alustel teiste valdkondade teadlastega.
- (15) Käesoleva määrusega kehtestatakse Euratomi programmi kogu kestuseks rahastamispakett, mis on iga-aastase eelarvemenetluse käigus Euroopa Parlamendi ja nõukogu peamine lähtesumma Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni vahel 16. detsembril 2020. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppe, mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava,⁶ punkti 18 tähenduses.
- (16) Euratomi programmi suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL, Euratom) 2024/2509⁷ (edaspidi „finantsmäärus“). Finantsmääruses sätestatakse liidu eelarve täitmise reeglid, sealhulgas reeglid toetuste, auhindade, hangete, eelarve kaudse täitmise, rahastamisvahendite, eelarveliste tagatiste, finantsabi ja välisekspertide tasustamise kohta. ELi toimimise lepingu artikli 322 alusel vastu võetud reeglid hõlmavad ka üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks.
- (17) Käesoleva määrusega ettenähtud rahastamisliikide ja eelarve täitmise viiside valikul tuleks lähtuda nende võimest saavutada meetmete erieesmärgid ja tulemusi, võttes eelkõige arvesse kontrollidega seotud kulusid, halduskoormust ja eeldatavat nõuete täitmata jätmisega seotud riski. Toetuste puhul tuleks arvestada kindlasummaliste maksete, ühtse määra alusel rahastamise ja ühikuhindadega.
- (18) Erilist tähelepanu tuleks pöörata väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) ja üldiselt erasektori piisava osalemise tagamisele. Hindamise ja seire käigus tuleks hinnata VKEde osalust nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt.

⁶ ELT L 4331, 22.12.2020, lk 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinst/2020/1222/oj.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrus (EL, Euratom) 2024/2509, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid (uuesti sõnastatud) (ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj>).

- (19) Euratomi programmi raames välja arendatud tegevused peaksid olema suunatud soolise ebavõrdsuse kaotamisele ning naiste ja meeste vahelise võrdsuse edendamisele teadus- ja innovatsioonitegevuses, kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklitega 2 ja 3 ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 8. Sooküsimus tuleks integreerida teadus- ja innovatsioonitegevuse sisuga ning seda tuleks järgida kogu teadusuuringute tsükli käigus.
- (20) Võttes arvesse eesmärki tihendada teaduse ja ühiskonna vahelisi suhteid ning suurendada üldsuse usaldust teaduse vastu, tuleks Euratomi programmiga parandada kodanike ja kodanikuühiskonna teadlikkust teadusuuringute ja innovatsiooni küsimustes, edendades selleks teadusharidust, muutes teaduslikud teadmised paremini kättesaadavaks, töötades välja kompetentsed teadusuuringute ja innovatsioonikavad, milles võetakse arvesse kodanike ja kodanikuühiskonna muresid ja ootusi, ning lihtsustades kodanike ja kodanikuühiskonna osalemist Euratomi programmi kohastes tegevustes.
- (21) Euratomi programmi kuuluvate meetmete puhul tuleks austada põhiõigusi ja järgida eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid.
- (22) Oluline on jätkuvalt lihtsustada osalejate arendatud intellektuaalomandi kasutuselevõttu ning samal ajal kaitsta teiste osalejate ja ühenduse õigustatud huve kooskõlas Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu (edaspidi „Euratomi asutamisleping“) II jaotise 2. peatükiga.
- (23) Selleks et tagada Euratomi rahastamise võimalikult suur mõju, võib ühendus kaaluda asjakohasel juhul Euroopa partnerlusi avaliku või erasektori partneritega, tingimusel et soovitud mõju on võimalik saavutada partnerluses tõhusamalt kui ühendusel üksi või võrreldes Euratomi programmi muude toetusvormidega. Käesoleva määrusega tuleks tagada, et nendel partnerlustel on selge Euroopa partnerluste elutsükli põhine lähenemisviis ning et nad järgivad läbipaistvat valiku- ja otsustusprotsessi kooskõlas määruse (EL) 2021/695 III lisaga.
- (24) Euratomi programmi eesmärke peaks samuti olema võimalik saavutada kasutades rahastamisvahendeid ja eelarvelisi tagatise ELi toimimise lepingul põhinevate programmide alusel, tingimusel et meetmed on kooskõlas nende programmide eesmärkide ja reeglitega.
- (25) Et tagada programmi võimalikult tõhus rakendamine ning luua toetusesaajatele ühtne, põhjalik ja läbipaistev raamistik, peaks Euratomi programmis osalemine ja uuringutulemuste levitamine toimuma vastavalt määruse (EL) 2021/695 asjakohastele reeglitele, mille puhul on tehtud teatavaid kohandusi või erandeid. Euratomi programmis tuleks kasutada kõnealuses määruses määratletud asjakohaseid mõisteid ja peamisi meetmeliike.
- (26) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1291/2013⁸ loodud raamprogrammi „Horisont 2020“ raames loodud ja komisjoni hallatav osalejate tagatisfond on osutunud oluliseks kaitsemehhanismiks, mis leevendab kohustusi mittetäitvate osalejate võlgnetavate ja hüvitamata summadega seotud riske. Seega tuleks selle kaitsemehhanismi kohaldamist jätkata. Määruse (EL) 2021/695 raames

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1291/2013, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Horisont 2020“ aastateks 2014–2020 ning tunnistatakse kehtetuks otsus nr 1982/2006/EÜ (ELT L 347, 20.12.2013, lk 104, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1291/oj>).

loodud vastastikune kindlustusmehhanism peaks hõlmama ka käesolevas määruses käsitletud meetmeid.

- (27) Teadusuuringute Ühiskeskus (JRC) peaks jätkuvalt pakkuma asjakohasel juhul liidule ja liikmesriikidele sõltumatuid kliendikeskseid teaduslikke tõendeid ja tehnilist abi kogu poliitikatsükli vältel. JRC otsemeetmeid tuleks rakendada paindlikul, tõhusal ja läbipaistval viisil lähtuvalt JRC ja liidu poliitika asjakohastest vajadustest, eelkõige tuumaohutuse, tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete ja tuumajulgeoleku vallas, ning tagada seejuures liidu finantshuvide kaitse. Vastavalt nõukogu 26. aprilli 1994 aasta järeldustele JRC rolli kohta, peaks JRC jätkama täiendavate vahendite loomist, pakkudes konkurentsivõimelisi tugitegevusi liidu poliitika jaoks või kolmandate isikute nimel. JRC-l peaks olema võimalik osaleda kaudsetes meetmetes, kui asjakohases tööprogrammis on nii ette nähtud.
- (28) Finantsmääruse, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013⁹ ning nõukogu määruste (EÜ, Euratom) nr 2988/95,¹⁰ (Euratom, EÜ) nr 2185/96¹¹ ja (EL) 2017/1939¹² kohaselt tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, sealhulgas meetmetega, mis hõlmavad õigusnormide rikkumise, sealhulgas kelmuste ja pettuste ärahoidmist, avastamist, kõrvaldamist ja uurimist, kaotatud, alusetult makstud või ebaõigesti kasutatud summade sissenõudmist ning asjakohasel juhul halduskaristuste kehtestamist. Eelkõige on Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) vastavalt määrustele (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ja (EL, Euratom) nr 883/2013 õigus korraldada haldusjuurdlust, sealhulgas kohapealseid kontrollid ja inspekteerimisi, et teha kindlaks, kas on esinenud kelmust ja pettust, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust.

Euroopa Prokuratuuril on määruse (EL) 2017/1939 kohaselt õigus uurida liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2017/1371,¹³ ja esitada süüdistusi. Vastavalt finantsmäärusele peab iga isik või üksus, kes saab liidu vahendeid, tegema liidu finantshuvide kaitsel igakülgset koostööd, andma komisjonile, OLAFile, kontrollikoja ja tõhustatud koostöös osalevate liikmesriikide suhtes kooskõlas määrusega (EL) 2017/1939 Euroopa Prokuratuurile vajalikud õigused ja nõutava juurdepääsu ning tagama, et kolmandad isikud, kes on kaasatud liidu vahendite haldamisse, annavad samaväärsed õigused.

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusti ja millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999 (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj>).

¹⁰ Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj>).

¹¹ Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj>).

¹² Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj>).

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT L 198, 28.7.2017, lk 29, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2017/1371/oj>).

- (29) Kolmandad riigid võivad osaleda asjakohaste õigusaktide alusel. Käesolevasse määrusesse tuleks lisada erisäte, millega nõutakse kolmandatelt riikidelt vastutavale eelarvevahendite käsutajale, OLAFile ja kontrollikoja vajalike õiguste ja nõutava juurdepääsu andmist, mida neil on vaja oma volituste täieulatuslikuks kasutamiseks.
- (30) Selleks et tagada Euratomi programmiga hõlmatud meetmete jaoks ühetaolised rakendamistingimused ning nende seire ja hindamine, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011¹⁴.
- (31) Vastavalt 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe¹⁵ punktidele 22 ja 23 tuleks Euratomi programmi hinnata teabe põhjal, mis on kogutud seirenormide alusel, vältides samal ajal eelkõige liikmesriikidele langevat halduskoormust ja ülereguleerimist. Seirenormid peaksid asjakohasel juhul sisaldama ka mõõdetavaid näitajaid, mille alusel saab hinnata Euratomi programmi mõju kohapeal.
- (32) JRC juhatajate nõukoguga, mis loodi komisjoni otsusega 96/282/Euratom,¹⁶ on konsulteeritud JRC otsemeetmeid käsitlevates teadus- ja tehnikaküsimustes.
- (33) Euroopa Parlamendiga konsulteeriti vabatahtlikkuse alusel ning ta esitas arvamuse¹⁷. Samuti konsulteeriti vabatahtlikkuse alusel Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega ning ta esitas arvamuse¹⁸.
- (34) Õiguskindluse huvides tuleks nõukogu määrus (Euratom) 2021/765¹⁹ tunnistada kehtetuks,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I peatükk

Üldsätted

Artikkel 1

Reguleerimisese

Käesoleva määrusega luuakse Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogramm ajavahemikuks 1. jaanuarist 2026 kuni 31. detsembrini 2027 (edaspidi „Euratomi programm“)

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj>).

¹⁵ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstitut/2016/512/oj.

¹⁶ Komisjoni 10. aprilli 1996. aasta otsus 96/282/Euratom Teadusuuringute Ühiskeskuse ümberkorraldamise kohta (EÜT L 107, 30.4.1996, lk 12).

¹⁷ PP.KK.2025 arvamus (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).

¹⁸ PP.KK.2025 arvamus (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).

¹⁹ Nõukogu 10. mai 2021. aasta määrus (Euratom) 2021/765, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“ täiendav Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogramm aastateks 2021–2025 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) 2018/1563 (ELT L 167I, 12.5.2021, lk 81, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/765/oj>).

ning Euratomi programmiga hõlmatud kaudsetes meetmetes osalemise ja tulemuste levitamise reeglid, täiendades raamprogrammi „Euroopa horisont“.

Määruses sätestatakse Euratomi programmi eesmärgid, eelarve aastateks 2026-2027, rahastamise vormid ja sellise rahastamise reeglid.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse määruses (EL) 2021/695 määratletud asjakohaseid mõisteid. Kõnealustes määratlustes esinevaid viiteid liidule ja raamprogrammile „Euroopa horisont“ käsitatakse vastavalt viidetena Euroopa Aatomienergiaühendusele (ühendusele) ja Euratomi programmile. Erandina tähendab käesoleva määruse kohaldamisel „tööprogramm“ dokumenti, mille komisjon on võtnud vastu Euratomi programmi rakendamiseks kooskõlas käesoleva määruse artikliga 16.

Kõik käesolevas määruses esinevad viited määrusele (EL) 2021/695 osutavad [*käesoleva määruse vastuvõtmise päeval*] kehtivale versioonile.

Artikkel 3

Programmi eesmärgid

1. Euratomi programmi üldeesmärk on viia ellu tuumavaldkonna teadus- ja koolitustegevust, rõhuasetusega tuumaohutuse ja -julgeoleku ning kiirguskaitse pideval parandamisel, ning samuti täiendada raamprogrammi „Euroopa horisont“ eesmärkide saavutamist energiasüsteemi ümberkujundamise kontekstis.
2. Euratomi programmi erieesmärgid on järgmised:
 - (a) parandada ja toetada tuumaohutust ja -julgeolekut, tuumaenergiaalaseid kaitsemeetmeid, kiirguskaitset, kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutut käitlemist ja dekomisjoneerimist, sealhulgas tuumaenergia ning ioniseeriva kiirguse muuks kui energiatootmiseks mõeldud rakenduste ohutut ja turvalist kasutamist;
 - (b) säilitada ja süvendada ühenduses tuumavaldkonna eksperditeadmisi ja pädevust;
 - (c) toetada tuumasünteesienergia kui tuleviku potentsiaalse elektrienergiaallika arendamist ja Euroopa tuumasünteesi tegevuskava rakendamist;
 - (d) toetada liidu ja liikmesriikide poliitikat tuumaohutuse, tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete ja tuumajulgeoleku pidevaks parandamiseks.
3. Lõigetes 1 ja 2 loetletud eesmärkide täitmine toimub vastavalt I lisale. Kõnealuste eesmärkide täitmine võib nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel hõlmata reageerimist uutele võimalustele, kriisidele ja ohtudele.

Artikkel 4

Eelarve

1. Euratomi programmi rakendamise rahastamispakett ajavahemikul 1. jaanuarist 2026 kuni 31. detsembrini 2027 on 598 346 804 eurot jooksevhindades.
2. Lõikes 1 esitatud summa orienteeruv jaotus on järgmine:
 - (a) 252 532 225 eurot tuumasünteesialase teadus- ja arendustegevuse kaudsete meetmete jaoks;
 - (b) 115 339 356 eurot tuumalõhustumisuuringute, tuumaohutuse ja kiirguskaitse kaudsete meetmete jaoks;
 - (c) 230 475 223 eurot Teadusuuringute Ühiskeskuse otsemeetmete jaoks.Komisjon ei või käesoleva lõike punktis c nimetatud summast kõrvale kalduda.
3. Lõikes 1 nimetatud summat võib samuti kasutada, et katta ettevalmistus-, seire-, kontrolli-, auditeerimis-, hindamis- ja muude tegevuste kulusid ning kulutusi, mis on vajalikud Euratomi programmi haldamiseks ja rakendamiseks, sealhulgas kõiki halduskulusid, samuti kulusid programmi eesmärkide saavutamise hindamiseks. Kaudsete meetmetega seotud halduskulud ei tohi ületada 6 % summast, mis on eraldatud lõike 2 punktides a ja b osutatud Euratomi programmi kaudsetele meetmetele. Lisaks võib lõikes 1 osutatud summast katta
 - (a) kulutusi, mis on seotud uuringute, ekspertide koosolekute ning teabe- ja teavitamismeetmetega, niivõrd kui need on seotud Euratomi programmi eesmärkidega;
 - (b) kulutusi, mis on seotud teabe töötlemiseks ja teabevahetuseks kasutatavate infotehnoloogiavõrgustikega, sealhulgas ettevõtete infotehnoloogiavahenditega ning muu Euratomi programmi haldamiseks vajaliku tehnilise ja haldusabiga.
4. Kui on vaja hallata meetmeid, mis ei ole 31. detsembriks 2027 lõpule viidud, võib kanda liidu eelarvesse assigneeringuid ka pärast 2027. aastat, et katta lõikes 3 ette nähtud kulusid.
5. Pikemalt kui ühe eelarveaasta vältel võetavate meetmetega kaasnevad eelarvelised kulukohustused võib jaotada mitme eelarve peale.
6. Ilma et see piiraks finantsmääruse kohaldamist, võivad esimesse tööprogrammi lisatud projektidest tulenevate meetmete kulud olla rahastamiskõlblikud alates 1. jaanuarist 2026.
7. Vahendid, mis on liikmesriikidele eraldatud eelarve jagatud täitmise raames, võib asjaomase liikmesriigi taotluse alusel kanda üle Euratomi programmile Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060²⁰ asjaomastes tingimustes ette nähtud tingimustel. Komisjon haldab neid vahendeid otse finantsmääruse artikli 62 lõike 1 esimese lõigu punkti a alusel või kaudselt kõnealuse lõigu punkti c alusel. Kõnealuseid vahendeid kasutatakse asjaomaste liikmesriikide huvides.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 159, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj>).

Euratori programmiga assotsieerunud kolmandad riigid

1. Euratori programmiga võivad assotsieeruda järgmised kolmandad riigid:
 - (a) ühinevad riigid, kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid vastavalt nende riikide ühenduse programmides osalemise üldpõhimõtetele ja üldtingimustele, mis on sätestatud vastavates raamlepingutes ja assotsiatsiooninõukogu otsustes või muudes samalaadsetes kokkulepetes, ning vastavalt eritingimustele, mis on sätestatud ühenduse ja nende riikide vahelistes lepingutes;
 - (b) Euroopa naabruspoliitika riigid vastavalt nende riikide ühenduse programmides osalemise üldpõhimõtetele ja üldtingimustele, mis on sätestatud vastavates raamlepingutes ja assotsiatsiooninõukogu otsustes või muudes samalaadsetes kokkulepetes, ning vastavalt eritingimustele, mis on sätestatud ühenduse ja nende riikide vahelistes lepingutes;
 - (c) kolmandad riigid ja territooriumid, mis vastavad kõikidele järgmistele kriteeriumidele:
 - i) nende teadus-, tehnoloogia- ja innovatsioonialane võimekus on hea;
 - ii) nad on võtnud kohustuse järgida õigusnormidel põhinevat avatud turumajandust, sealhulgas käsitleda intellektuaalomandi õigusi õiglaselt ja erapooletult ja austada inimõigusi, ning neil on demokraatlikud institutsioonid;
 - iii) nad edendavad aktiivselt selliseid poliitikaid, mis parandavad kodanike majanduslikku ja sotsiaalset heaolu.
2. Iga lõike 1 punktis c osutatud kolmanda riigi ühinemine Euratori programmiga peab olema kooskõlas tingimustega, mis on sätestatud konkreetsetes lepingus, milles käsitletakse asjaomase kolmanda riigi osalemist ühenduse või liidu programmis, eeldusel et selle lepinguga:
 - (a) tagatakse õiglane tasakaal ühenduse ja liidu programmis osaleva kolmanda riigi osaluse ja tema saadava kasu vahel;
 - (b) nähakse ette ühenduse ja liidu programmides osalemise tingimused, sealhulgas eri programmide osamaksete ja nende halduskulude kalkulatsioon;
 - (c) ei anta kolmandale riigile Euratori programmiga seoses otsustusõigust;
 - (d) on kindlustatud liidu õigused tagada usaldusväärne finantsjuhtimine ja kaitsta liidu finantshuve.

Käesoleva lõike esimese lõigu punktis b osutatud osamakseid käsitletakse vastavalt finantsmääruse artikli 21 lõike 5 sihtotstarbelise tuluna.
3. Iga kolmanda riigi Euratori programmiga assotsieerimise ulatuse puhul võetakse arvesse eesmärki edendada liidu majanduskasvu innovatsiooni kaudu. Sellest tulenevalt võidakse mõned Euratori programmi osad mõne riigi puhul assotsieerimislepingust välja jätta, välja arvatud ühinevate riikide, kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide puhul.

4. Assotsieerimislepingus nähakse asjakohasel juhul ette liidus asuvate õigussubjektide vastastikune osalemine assotsieerunud riikide samaväärsetes programmides vastavalt kõnealustes programmides sätestatud tingimustele.
5. Asjakohasel juhul tagatakse rahalise toetuse taseme kindlaksmääramise tingimustega automaatne korrigeerimine olulise tasakaalustamatuse korral võrreldes summaga, mida assotsieerunud riigis asutatud üksused saavad Euratomi programmis osalemise tulemusena, võttes arvesse Euratomi programmi juhtimise, rakendamise ja toimimisega seotud kulusid.

Artikkel 6

Eelarve täitmine ja rahastamisvormid

1. Euratomi programmi rakendatakse eelarve otsese täitmise korras vastavalt finantsmäärusele või eelarve kaudse täitmise korras koos finantsmääruse artikli 62 lõike 1 esimese lõigu punktis c osutatud asutustega.
2. Euratomi programmist võib rahastada kõigis finantsmääruse kohastes vormides, tehes seda siiski toetuste kaudu, mis on Euratomi programmist kaudseteks meetmeteks antava abi peamine vorm. Samuti võib Euratomi programmist anda rahastust auhindade, hangete ja segarahastamistoimingute rahastamisvahendite vormis.
3. Euratomi programmi raames kasutatavad peamised meetmeliigid on esitatud ja määratletud määruse (EL) 2021/695 artiklis 2: teadusuuringute ja innovatsiooni meetmed, innovatsioonimeetmed, innovatsiooni ja turuletoomise meetmed, koolitus- ja liikuvusmeetmed, programmi kaasrahastamismeetmed, kommertskasutusele eelnevate hangete meetmed, innovatiivsete lahenduste riigihanke meetmed, koordineerimis- ja toetusmeetmed, ergutusauhinnad ja tunnustusauhinnad.

Käesoleva artikli lõikes 2 osutatud rahastamisvorme kasutatakse paindlikult kõigi Euratomi programmi eesmärkide puhul ning nende kasutamine otsustatakse vajaduste ja konkreetsete eesmärkide kriteeriumide alusel.
4. Euratomi programmi raames toetatakse ka JRC otsemeetmeid.

Artikkel 7

Euroopa partnerlused

1. Euratomi programmi osasid võib rakendada Euroopa partnerluste kaudu.
2. Ühenduse osalemine Euroopa partnerlustes võib toimuda ükskõik millises järgmisest vormis:
 - (a) osalemine partnerlustes, mis on loodud komisjoni ning avaliku või erasektori partnerite vastastikuse mõistmise memorandumite või lepinguliste kokkulepete alusel, milles täpsustatakse Euroopa partnerluse eesmärgid, kõigi asjaomaste osaliste kohustused seoses nende rahalise või mitterahalise osalusega, peamised tulemus- ja mõjunäitajad, saavutatavad tulemused ja aruandluskord. Need hõlmavad partnerite poolt ja Euratomi programmi rakendatava

täiendava teadus- ja innovatsioonitegevuse kindlaksmääramist (Euroopa programmipartnerlused);

- (b) osalemine teadus- ja innovatsioonitegevuse programmis ja selle rahaline toetamine, täpsustades eesmärgid, peamised tulemus- ja mõjunäitajad ning saavutatud tulemused, ning mis põhineb partnerite kohustusel toetada oma asjaomaseid tegevusi rahaliselt või mitterahaliselt ning ühendada oma asjakohased tegevused Euratomi programmi kaasrahastamise meetme kaudu (kaasrahastatud Euroopa partnerlused).

3. Euroopa partnerlused:

- (a) luuakse juhul, kui need aitavad saavutada Euratomi programmi eesmärke tulemuslikumalt võrreldes sellega, kui ühendus tegutseks üksi ja kui kasutataks muid Euratomi programmi toetusvorme; nendele osadele eraldatakse asjakohane osa Euratomi programmi eelarvest;
- (b) järgivad järgmisi põhimõtteid: liidu lisaväärtus, läbipaistvus ja avatus ning mõju Euroopas ja Euroopa jaoks, piisaval tasemel tugev võimendav mõju, kõigi osaliste pikaajalised kohustused, paindlikkus rakendamisel, sidusus, koordineerimine ja vastastikune täiendavus liidu, kohalike, piirkondlike, riiklike ja asjakohasel juhul rahvusvaheliste algatuste või muude Euroopa partnerlustega;
- (c) järgivad selget elutsükli põhilist lähenemisviisi, on ajaliselt piiratud ja sisaldavad tingimusi Euratomi programmi saadava rahastuse järkjärguliseks lõpetamiseks.

4. Euroopa partnerluste valimist, rakendamist, seiret, hindamist ja järkjärgulist lõpetamist käsitlevad sätted ja kriteeriumid on esitatud määruse (EL) 2021/695 III lisas.

Artikkel 8

Avatud teadus

Euratomi programmi suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2021/695 sätteid avatud teaduse kohta.

Artikkel 9

Rahastamiskõlblikud meetmed ning osalemise ja uuringutulemuste levitamise reeglid

- 1. Rahastamiskõlblikud on üksnes meetmed, millega täidetakse artiklis 3 osutatud eesmärgid.
- 2. Kui käesoleva artikli lõikes 3 ega 4 ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse Euratomi programmi raames toetatavate meetmete suhtes määruse (EL) 2021/695 II jaotist osalemise ja tulemuste levitamise reeglite kohta. Määruses (EL) 2021/695 esinevaid viiteid liidule ja programmile „Euroopa horisont“ käsitatakse asjakohasel juhul viidetena ühendusele ja Euratomi programmile. Määruse (EL) 2021/695 viited julgeolekureeglitele hõlmavad liikmesriikide riigikaitsehuve Euratomi asutamislepingu artikli 24 tähenduses.

3. Erandina määruse (EL) 2021/695 artikli 40 lõikest 4 võib vastuväidete esitamise õigust tulemuste omandiõiguse üleandmise või tulemustele ainulitsentsi andmise suhtes laiendada lihtlitsentside andmisele.
4. Erandina määruse (EL) 2021/695 artikli 41 lõikest 9 annab ühenduse rahalise toetuse saaja oma tulemused tasuta kasutamise õigusega ühenduse institutsioonidele, rahastamisasutustele ja otsusega 2007/198/Euratom loodud ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõttele Fusion for Energy („ühisettevõtte Fusion for Energy“), et võimaldada ühenduse poliitika ja programmide väljatöötamist, rakendamist ja seiret või kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega tehtava koostöö raames võetud kohustuste täitmist. Kõnealune kasutusõigus hõlmab õigust volitada kolmandaid isikuid kasutama asjaomaseid tulemusi riigihankemenetluses ja edasilitsentsimisõigust. Juurdepääsu õigus piirdub üksnes mitteärilisel otstarbel ja konkurentsivälisel kasutusel.
5. Määruse (EL) 2021/695 kohaselt loodud vastastikuse kindlustusmehhanismi abil kaetakse riskid, mis on seotud võimalusega, et toetusesaajad ei tagasta komisjonile või rahastamisasutusele käesoleva määruse kohaselt sissenõutavaid summasid.

Artikkel 10

Kumulatiivne, alternatiivne ja kombineeritud rahastamine

1. Euratomi programmi rakendatakse koostoimes raamprogrammiga „Euroopa horisont“ ja muude liidu programmidega.
2. Euratomi programmi eesmärkide saavutamiseks ning Euratomi programmi ja raamprogrammi „Euroopa horisont“ ühiste väljakutsete käsitlemiseks võib ühendus anda rahalist toetust tegevustele, mis hõlmavad Euratomi programmis sätestatud eesmärki või raamprogrammiga „Euroopa horisont“ toetatavat eesmärki või korraga kummagi programmi eesmärke kooskõlas artikliga 9. Eelkõige võib Euratomi programmi raames toetada rahaliselt Marie Skłodowska-Curie meetmeid, et toetada tuumauuringutega seotud tegevust.
3. Meede, mis on saanud toetust muu liidu programmi alusel, võib saada toetust ka Euratomi programmi alusel, tingimusel et neist toetustest ei kaeta samu kulusid. Iga asjaomase programmi reegleid kohaldatakse vastavalt selle osa suhtes, millega nad on meedet toetanud. Kumulatiivne rahastus ei tohi ületada meetme rahastamiskõlblikke kogukulusid. Liidu eri programmidest saadud toetuse võib arvutada proportsionaalselt kooskõlas dokumentidega, milles on sätestatud toetuse tingimused.
4. Meetmed võivad saada toetust Euroopa Regionaalarengu Fondist või Euroopa Sotsiaalfond+-ist kooskõlas määruse (EL) 2021/1060 asjakohaste sätetega, kui need on saanud Euratom programmi raames kvaliteedimärgise, vastates järgmistele kumulatiivsetele võrreldavatele tingimustele:
 - (a) neid on hinnatud Euratomi programmi konkursikutse alusel;
 - (b) need vastavad kõnealuse konkursikutsega ette nähtud kvaliteedi miinimumnõuetele;
 - (c) neid ei saa eelarvepiirangute tõttu kõnealuse konkursikutse alusel rahastada.

II peatükk

Programmitöö, seire, hindamine ja kontroll

Artikkel 11

Tööprogrammid

1. Euratomi programmi kaudsed meetmed rakendatakse finantsmääruse artiklis 110 osutatud tööprogrammidega. Tööprogrammides kehtestatakse asjakohasel juhul segarahastamistoimingute jaoks ettenähtud üldsumma. Komisjon võtab rakendusaktidega vastu tööprogrammid. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 16 lõikes 4 osutatud kontrollimenetlusega.
2. Lisaks finantsmääruse artiklis 110 nõutule esitatakse tööprogrammides asjakohasel juhul järgmine teave:
 - (a) iga meetme jaoks eraldatud summa ja orienteeriv rakendamise ajakava;
 - (b) toetuste puhul prioriteedid, valiku- ja hindamiskriteeriumid ja erinevate hindamiskriteeriumide suhteline kaal ning kõikide rahastamiskõlblike kulude maksimaalne rahastamismäär;
 - (c) kõik toetusesaajate lisakohustused vastavalt määruse (EL) 2021/695 artiklitele 39 ja 41;
 - (d) mitmeaastane lähenemisviis ja strateegilised suunad järgmisteks rakendamisaastateks.
3. Komisjon koostab kooskõlas otsusega 96/282/Euratom JRC otsemeetmeid käsitleva mitmeaastase tööprogrammi.

Artikkel 12

Seire ja aruandlus

1. Komisjon teeb pidevat seiret Euratomi programmi haldamise ja rakendamise üle. Läbipaistvuse suurendamiseks avalikustatakse need andmed komisjoni veebisaidil hõlpsasti kättesaadaval viisil, võttes aluseks viimase ajakohastatud versiooni.

Näitajad, mille abil antakse igal aastal aru edusammudest Euratomi programmi artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamisel, on esitatud II lisas mõjuahelate kaupa.
2. Selleks et tõhusalt hinnata Euratomi programmi edu seatud eesmärkide saavutamisel, on komisjonil õigus võtta vastu rakendusakte seoses seire- ja hindamisraamistiku rakendamisega, eelkõige kehtestades võrdlusaluseid ja sihte kooskõlas II lisaga. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 16 lõikes 3 osutatud nõuandemenetlusega.
3. Tulemusaruannete süsteemiga tagatakse, et Euratomi programmi rakendamise ja tulemuste seireks vajalikke andmeid kogutakse tõhusalt, tulemuslikult ja õigel ajal, ilma et see suurendaks toetusesaajate halduskoormust. Selleks kehtestatakse

ühenduse vahendite saajatele ja asjakohasel juhul liikmesriikidele proportsionaalsed aruandlusnõuded.

Artikkel 13

Teave, teavitamine, avalikustamine ning levitamine ja teadusrakendus

1. Euratomi programmi rahaliste vahendite saajad märgivad ära nende vahendite päritolu ja tagavad ühenduse rahastamise nähtavuse eriti meetmete ja nende tulemuste tutvustamisel, andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele, selle kohta sidusat, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet.
2. Komisjon rakendab teabe- ja teavitamismeetmeid, mis on seotud Euratomi programmi ning Euratomi programmi raames võetud meetmete ja saavutatud tulemustega. Lisaks annab ta õigeaegset põhjalikku teavet liikmesriikidele ja toetusesaajatele. Et moodustada koostööprojektide jaoks konsortsiumeid, pakutakse huvitatud üksustele analüüsidel ja võrgustikel põhinevaid tõendus põhised sidemete loomise teenuseid, pöörates erilist tähelepanu võrgustike loomise võimaluste kindlakstegemisele madala teadusuuringute ja innovatsiooni tasemega liikmesriikide õigussubjektide jaoks. Sellise analüüsi alusel võib konkreetsete konkursside puhul korraldada sihtotstarbelisi sidemete loomise üritusi.
3. Samuti kehtestab komisjon tulemuste levitamise ja teadusrakenduste strateegia, et parandada Euratomi programmi teadusuuringute ja innovatsiooni tulemuste ja teadmiste kättesaadavust ja edendada nende levitamist, et kiirendada teadusrakendusi turuleviimise eesmärgil ja suurendada Euratomi programmi mõju.
4. Euratomi programmile eraldatud rahalised vahendid aitavad samuti kaasa ühenduse poliitiliste prioriteetide tutvustamisele, samuti teavitamise, kommunikatsiooni, avalikustamise ning tulemuste levitamise ja kasutamisega seotud tegevusele niivõrd, kuivõrd see on seotud artiklis 3 osutatud eesmärkidega.

Artikkel 14

Hindamine

1. Euratomi programmi hindamised viiakse läbi õigel ajal, et neid saaks kasutada Euratomi programmi, selle järgneva programmi ning muude teadusuuringute ja innovatsiooniga seotud algatuste otsustusprotsessi jaoks.
2. Euratomi programmi rakendamise lõpus, kuid mitte hiljem kui neli aastat pärast artiklis 1 nimetatud ajavahemikku viib komisjon läbipaistva menetluse käigus valitud sõltumatute ekspertide abiga läbi Euratomi programmi ja nõukogu määrusega (Euratom) 2021/765 kehtestatud programmi lõpphindamise. See sisaldab hinnangut varasemate Euratomi teadus- ja koolitusprogrammide pikaajalise mõju ning Euratomi programmi tulemuslikkuse, tõhususe, asjakohasuse, sidususe ja ühenduse lisaväärtuse kohta.
4. Komisjon avaldab hindamiste tulemused koos oma tähelepanekutega Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele.

Artikkel 15

Auditid

1. Euratomi programmi kontrollisüsteemiga tagatakse asjakohane tasakaal usalduse ja kontrolli vahel, võttes arvesse kontrollimise haldus- ja muid kulusid kõikidel tasanditel, eelkõige toetusesaajate jaoks. Auditireeglid on selged, sidusad ja järjepidevad kogu Euratomi programmi jooksul.
2. Meetmete puhul, mida rahastatakse ühiselt mitmest liidu programmist, viiakse läbi üksainus audit, mis hõlmab kõiki asjaomaseid programme ja neist igatühe puhul kohaldatavaid reegleid.
3. Lisaks võib komisjon või asjaomane rahastamisasutus tugineda toetusesaaja tasandil tehtavatele süsteemi ühendaudititele. Need ühendauditid on teatavat liiki toetusesaajate jaoks vabatahtlikud ning hõlmavad süsteemi- ja protsessiauditit koos tehingute auditiga. Neid auditeid teeb sõltumatu audiitor, kes on pädev viima läbi raamatupidamisdokumentide kohustuslikke auditeid kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2006/43/EÜ²¹. Komisjon või asjaomane rahastamisasutus võib kasutada süsteemi- ja protsessiauditeid selle kindlakstegemiseks, kas üldjoontes on tagatud kulude usaldusväärne finantsjuhtimine, ning finantsaruannete õigsust kinnitavate kontrollitõendite ja järelauditite taseme uuesti läbivaatamiseks.
4. Komisjon või rahastamisasutus võib vastavalt finantsmääruse artiklile 127 tugineda ühenduse toetuse kasutamise audititele, mille on teinud muu sõltumatu ja pädev isik või üksus, sealhulgas isik või üksus, keda liidu institutsioonid ega asutused ei ole selleks volitanud.
5. Auditeid võib teha kuni kahe aasta jooksul pärast lõppmakse tegemist.
6. Komisjon avaldab auditisuunised, mille eesmärk on tagada auditimenetluste ja -reeglite usaldusväärne ja ühtne kohaldamine ja tõlgendamine kogu Euratomi programmi kestuse jooksul.

Artikkel 16

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.
2. Komitee tuleb kokku kahes eri koosseisus, millest ühes käsitletakse Euratomi programmi tuumalõhustumisega ja teises tuumasünteesiga seotud aspekte.
Euratori programmi rakendamise hõlbustamiseks hüvitab komisjon komitee iga päevakorras oleva koosoleku puhul iga liikmesriigi ühe esindaja osalemiskulud ning samuti ühe eksperdi või nõustaja osalemiskulud iga liikmesriigi kohta nende

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. mai 2006. aasta direktiiv 2006/43/EÜ, mis käsitleb raamatupidamise aastaaruannete ja konsolideeritud aruannete kohustuslikku auditit ning millega muudetakse nõukogu direktiive 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 84/253/EMÜ (ELT L 157, 9.6.2006, lk 87, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2006/43/oj>).

päevakorrapunktide puhul, mille juures liikmesriik vajab konkreetseid eksperditeadmisi, kooskõlas komisjoni kehtestatud suunistega.

3. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 4.
4. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.
5. Kui komitee arvamus saadakse kirjaliku menetlusega, lõpetatakse nimetatud menetlus tulemust saavutamata kui komitee eesistuja nii otsustab või kui või komitee liikmete lihtenamus seda taotleb arvamuse esitamiseks ettenähtud tähtaja jooksul.
6. Komisjon teavitab komiteed korrapäraselt Euratomi programmi rakendamise üldisest edenemisest, samuti teavitab ta komiteed õigel ajal kõikidest Euratomi programmi alusel kavandatud või rahastatud meetmetest.

Artikkel 17

Liidu finantshuvide kaitse

Kui kolmas riik osaleb Euratomi programmis rahvusvahelise lepingu kohaselt vastu võetud otsuse alusel või muu õigusakti alusel, annab kolmas riik vastutavale eelarvevahendite käsutajale, OLAFile ja kontrollikoja vajalikud õigused ja nõutava juurdepääsu, mida neil on vaja oma volituste täieulatuslikuks kasutamiseks. OLAFi puhul hõlmavad need õigused õigust korraldada juurdusi, sealhulgas teha kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi, nagu on sätestatud määruses (EL, Euratom) nr 883/2013.

III peatükk

Ülemineku- ja lõppsätted

Artikkel 18

Kehtetuks tunnistamine

Nõukogu määrus (EL) 2021/765 tunnistatakse kehtetuks alates 1. jaanuarist 2026.

Artikkel 19

Üleminekusätted

1. Käesolev määrus ei mõjuta nõukogu määruse (Euratom) 2021/765 alusel alustatud meetmete jätkumist või muutmist ning nimetatud määrust kohaldatakse selliste meetmete suhtes kuni nende lõpetamiseni.
2. Vajaduse korral jätkab nõukogu määrusega (Euratom) 2021/765 loodud komitee mis tahes poolelijäänud ülesannete täitmist käesoleva määruse artiklis 16 osutatud komitee.
3. Euratomi programmi rahastamispaketist võib katta ka tehnilise ja haldusabi kulud, mis on vajalikud selleks, et tagada üleminek Euratomi programmi ja nõukogu määruse (Euratom) 2021/765 alusel vastu võetud meetmete vahel.

Artikkel 20

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise päeval.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.
Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*

FINANTS- JA DIGISELGITUS

1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK

1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus

1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad

1.3. Eesmärgid

1.3.1. Üldeesmärgid

1.3.2. Erieesmärgid

1.3.3. Oodatavad tulemused ja mõju

1.3.4. Tulemusnäitajad

1.4. Ettepanek/algatus käsitleb

1.5. Ettepaneku/algatuse põhjendused

1.5.1. Lühi- või pikaajalises perspektiivis täidetavad vajadused, sealhulgas algatuse rakendamise üksikasjalik ajakava

1.5.2. ELi meetme lisaväärtus (see võib tuleneda eri teguritest, nagu kooskõlastamisest saadav kasu, õiguskindlus, suurem tõhusus või vastastikune täiendavus). Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „ELi meetme lisaväärtus“ väärtust, mis tuleneb liidu sekkumisest ja lisandub väärtusele, mille liikmesriigid oleksid muidu üksi loonud.

1.5.3. Samalaadsetest kogemustest saadud õppetunnid

1.5.4. Kooskõla mitmeaastase finantsraamistikuga ja võimalik koostoime muude asjakohaste vahenditega

1.5.5. Erinevate kasutada olevate rahastamisvõimaluste, sealhulgas vahendite ümberpaigutamise võimaluste hinnang

1.6. Ettepaneku/algatuse kestus ja selle finantsmõju

1.7. Kavandatud eelarve täitmise viisid

2. HALDUSMEETMED

2.1. Järelevalve ja aruandluse reeglid

2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem(id)

2.2.1. Eelarve täitmise viisi(de), rahastuse rakendamise mehhanismi(de), maksete tegemise korra ja kavandatava kontrollistrateegia selgitus

2.2.2. Teave kindlakstehtud riskide ja nende vähendamiseks kasutusele võetud sisekontrollisüsteemi(de) kohta

2.2.3. Kontrollimeetmete hinnanguline kulutõhusus (kontrollikulude suhe hallatavate vahendite väärtusse), selle põhjendus ja oodatav veariski tase (maksete tegemise ja sulgemise ajal)

2.3. Pettuste ja õigusnormide rikkumise ärahoidmise meetmed

3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU

3.1. Mitmeaastase finantsraamistiku rubriigid ja kulude eelarveread, millele mõju avaldub

3.2. Ettepaneku hinnanguline finantsmõju assigneeringutele

3.2.1. Hinnanguline mõju tegevusassigneeringutele – ülevaade

3.2.1.1. Heakskiidetud eelarvest saadavad assigneeringud

3.2.2. Hinnanguline tegevusassigneeringutest rahastatav väljund

3.2.3. Hinnanguline mõju haldusassigneeringutele – ülevaade

3.2.3.1. Hinnanguline personalivajadus

3.2.4. Kooskõla kehtiva mitmeaastase finantsraamistikuga

3.2.5. Kolmandate isikute rahaline osalus

3.3. Hinnanguline mõju tuludele

4. DIGIMÕÕDE

4.1. Diginõuded

4.2. Andmed

4.3. Digilahendused

4.4. Koostalitlusvõime hindamine

4.5. Digimõõdme rakendamist toetavad meetmed

1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK

1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus

Ettepanek: Nõukogu määrus, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa horisont“ täiendav Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogramm aastateks 2026–2027 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) 2021/765.

1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad

01.03 Euratomi teadus- ja koolitusprogramm

1.3. Eesmärgid

1.3.1. Üldeesmärgid

Viia ellu tuumavaldkonna teadus- ja koolitustegevust, rõhuasetusega tuumaohutuse ja -julgeoleku ning kiirguskaitse pideval parandamisel, ning samuti täiendada raamprogrammi „Euroopa horisont“ eesmärkide saavutamist, näiteks energiasüsteemi ümberkujundamise kontekstis. Vt kavandatava määruse artikli 3 lõige 1.

1.3.2. Erieesmärgid

Kavandatava määruse artikli 3 lõikes 2 on sätestatud järgmised erieesmärgid:

- parandada ja toetada tuumaohutust ja -julgeolekut, tuumaenergiaalaseid kaitsemeetmeid, kiirguskaitset, kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutut käitlemist ja dekomisjoneerimist, sealhulgas tuumaenergia ning ioniseeriva kiirguse muuks kui energiatootmiseks mõeldud rakenduste ohutut ja turvalist kasutamist;
- säilitada ja süvendada ühenduses tuumavaldkonna eksperditeadmisi ja pädevust;
- toetada tuumasünteesienergia kui tuleviku potentsiaalse elektrienergiaallika arendamist ja Euroopa tuumasünteesi tegevuskava rakendamist;
- toetada ELi ja liikmesriikide poliitikat tuumaohutuse, tuumaenergiaalaste kaitsemeetmete ja tuumajulgeoleku pidevaks parandamiseks.

1.3.3. Oodatavad tulemused ja mõju

Märkige, milline peaks olema ettepaneku/algatuse oodatav mõju toetusesaajatele/sihtrühmale.

Euratomi rahastatud meetmete tulemused aitavad lahendada järgmisi probleeme.

- Tuumaohtu parandamine. Euratomi rahastatud teadusuuringud aitavad: i) parandada tulevaste tuumaelektrijaamade (sealhulgas väikeste moodulreaktorite) projekteerimist; ii) arendada olemasolevate tuumaelektrijaamade ohutustehnika moderniseerimist ning iii) pakkuda tuumaelektrijaamade käitajatele ja ohutusasutustele vahendeid, meetodeid ja suuniseid tuumarajatiste ohutuse jälgimiseks.
- Radioaktiivsete jäätmete käitlemine. Euratomi kaasrahastatud Euroopa partnerlusega EURAD-2 toetatakse järgmist: i) keskmise ja kõrge radioaktiivsusega jäätmete sügava geoloogilise ladustamise ohutusnõuete väljatöötamine; ii) sügaval asuvate geoloogiliste rajatiste käitamine ja

- järelevalve; iii) ohutute lahenduste väljatöötamine jäätmete kõrvaldamisele eelnevaks ja vahepealseks ladustamiseks ning iv) teadmushaldus ja parimate tavade jagamine liikmesriikide vahel.
- Kiirgusrakenduste ja -kaitse alased teadusuuringud aitavad: i) parandada arusaamist madala kiirgusdoosi mõjust rahvatervisele; ii) parandada ioniseeriva kiirguse meditsiiniliste rakenduste arendamist, et edendada eelkõige patsientide ravi, optimeerides kliinikutes juba kasutatavaid ravimeetodeid ja toetades uute veel väljatöötamisel olevate meetodite kasutuselevõttu ning iii) toetada ioniseeriva kiirguse rakenduste arendamist muudes valdkondades, nagu kosmos, tööstus, keskkonnaseire ja ringmajandus.
 - Tuumavaldkonna eksperditeadmised ja pädevus ühenduses. Euratomi rahastatud meetmete eesmärk on toetada teadlaste liikuvust ning parandada uurimisreaktorite ja muude tuumauuringute rajatiste kättesaadavust. Konkreetsed koolitusmeetmed ja -tegevused muude Euratomi projektide raames aitavad säilitada Euroopas tuumaenergiaalaseid oskusi.
 - Tuumasünteesienergeetika arendamise valdkonnas on Euratomi programmi eesmärk: i) edendada arusaamist plasmaolekust ja selle interaktsioonist ümbritsevaga, et luua tuumasünteesi energiaallika väljatöötamiseks vajalikud teaduslikud alused; ii) koostada tehnoloogia tegevuskava, milles määratakse üksikasjalikult kindlaks peamised teadus- ja innovatsioonivajadused koos selgete tulemusnäitajatega ning nende seos termotuumaelektrijaama projekteerimise, ehitamise ja käitamisega ning selle hilisema turustamisega; iii) toetada termotuumaelektrijaamade kriitilise tähtsusega tehnoloogiate arendamist, nagu kõrgtemperatuurilised ülijuhtivad magnetid, kattekontseptsioonid, funktsionaalsed materjalid, plasmaga kokkupuutuvad materjalid ja triitiumi töötlemine ning iv) viia lõpule termotuumaelektrijaama kontseptuaalne projekt, keskendudes peamiste riskide leevendamisele.

1.3.4. Tulemusnäitajad

Märkige, milliste näitajate abil jälgitakse edusamme ja saavutusi.

Programmi peamised tulemusnäitajad on esitatud ettepaneku II lisas. Euratomi programm peaks toetama edusamme järgmistes valdkondades: i) teadmised tuumaohutuse ja -julgeoleku suurendamiseks; ii) ioniseeriva kiirguse ohutu rakendused; iii) kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutu käitlemine; iv) kiirguskaitse ning v) tuumasünteesienergeetika arendamine. Edusamme nendes valdkondades mõõdetakse järgmiste näitajate abil: i) teaduspublikatsioonid; ii) tuumasünteesi tegevuskava rakendamisel tehtud edusammud; iii) tuumajulgeoleku ja kaitsemeetmete alane koolitus ja toetus; iv) eksperditeadmiste ja oskuste arendamine ning v) juurdepääs teadustaristule.

1.4. Ettepanek/algatus käsitleb

- ☐ uut meetet
- ☐ uut meetet, mis tuleneb katseprojektist / ettevalmistavast meetmest¹
- ☒ olemasoleva meetme pikendamist

¹ Vastavalt finantsmääruse artikli 58 lõike 2 punktile a või b.

☐ ühe või mitme meetme ümbersuunamist teise või uude meetmesse või ühendamist teise või uue meetmega

1.5. Ettepaneku/algatuse põhjendused

1.5.1. Lühiki- või pikaajalises perspektiivis täidetavad vajadused, sealhulgas algatuse rakendamise üksikasjalik ajakava

Tuumaenergia kasutamine energeetikas ja muudes valdkondades nõuab pidevaid jõupingutusi ohutuse ja julgeolekuga seotud riskide vähendamiseks ning ohutu ja turvalise tuumatehnoloogia ja optimaalse kiirguskaitse väljaarendamise toetamiseks. Ioniseeriva kiirguse eri kasutusviiside üha suurenev arv tähendab, et inimesi ja keskkonda tuleb kaitsta tarbetu kiirgusega kokkupuute eest. Ioniseeriva kiirguse tehnoloogiat kasutatakse Euroopas igapäevaselt mitmetes valdkondades, näiteks tervishoid, tööstus ja teadusuuringud, ning see toob suurt kasu Euroopa inimestele ja majandusele.

Liikmesriikides tehtavad avaliku ja erasektori teadusuuringud võivad märkimisväärselt kaasa aidata nende hüvede tagamisele neis valdkondades ning Euratomi ülesanne on täiendada riiklikke jõupingutusi ühenduse poolt toetava teadus- ja koolitusprogrammi elluviimisega.

Euratomi toetatavad teadusuuringud peaksid aitama liikmesriikidel ja ettevõtjatel täita nõudeid, mis tulenevad Euratomi asutamislepingust ning Euratomi tuumaohutust, põhilisi ohutusstandardeid ja radioaktiivsete jäätmete käitlemist käsitlevatest direktiividest. Samuti peaksid need teadusuuringud toetama Euratomi asutamislepingu 7. peatükist ja sellega seotud määrusest tulenevaid Euratomi kaitsemeetmete nõudeid.

Programmi „Euroopa horisont“ ja mitmeaastase finantsraamistiku kestuse järgimiseks rakendatakse kavandatud programmi kooskõlas Euratomi asutamislepingu artikliga 7 kahe aasta jooksul (alates 2026. aasta algusest kuni 2027. aasta lõpuni).

Kavandatud programmiga jätkatakse programmi 2021–2025 põhilisi teadusuuringuid tuumaohutuse, -julgeoleku ja kaitsemeetmete, jäätmekäitluse ja kiirguskaitse ning tuumasünteesienergia valdkonnas.

1.5.2. ELi meetme lisaväärtus (see võib tuleneda eri teguritest, nagu kooskõlastamisest saadav kasu, õiguskindlus, suurem tõhusus või vastastikune täiendavus). Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „ELi meetme lisaväärtus“ väärtust, mis tuleneb liidu sekkumisest ja lisandub väärtusele, mille liikmesriigid oleksid muidu üksi loonud.

Programm võimaldab koostööpõhiste teadusuuringute kaudu rakendada kogu ELi hõlmavat lähenemisviisi nii i) tuumaohutuse ja kiirguskaitse parandamisel kõigis kasutusvaldkondades kui ka ii) tuumasünteesi kui energiaallika arendamisel. Programm suurendab märkimisväärselt ELi võimet koondada tuumauuringute valdkonnas rohkem tipptaset, eriteadmisi ja multidistsiplinaarsust, saavutades mõju, mis ulatub kaugemale sellest, mida oleks saavutatud riiklikul või piirkondlikul tasandil. See on eriti kasulik väiksematele liikmesriikidele, kes saavad kasutada ära mastaabisäästu, mis tuleneb üleeuroopalise koondamise mõjust ja avatud juurdepääsust JRC rajatistele.

Programmi raames antakse JRC kaudu olulist sõltumatut teaduslikku nõu, millega toetatakse ELi poliitika elluviimist tuumaohutuse, radioaktiivsete jäätmete käitlemise, kiirguskaitse, tuumajulgeoleku, kaitsemeetmete ja tuumarelvade leviku

tõkestamise valdkonnas. JRC ainulaadne taristu ja laborid võimaldavad täita olulist rolli tuumauuringute edendamisel ja ainulaadsete koolitusvõimaluste pakkumisel ELis.

1.5.3. Samalaadsetest kogemustest saadud õppetunnid

Käesoleva ettepaneku koostamisel võeti arvesse Euratomi programmi 2014–2020 järelhindamise ja 2021.–2025. aasta programmi vahehindamise tulemusi.

1.5.4. Kooskõla mitmeaastase finantsraamistikuga ja võimalik koostoime muude asjakohaste vahenditega

Programmi eelarve kehtestati juba 2021.–2027. aasta mitmeaastases finantsraamistikus.

Koostoime muude ELi programmidega (eelkõige programmiga „Euroopa horisont“) on ette nähtud kavandatava määruse artikliga 10. Programmi „Euroopa horisont“ käsitleva määruse IV lisa sisaldab sätteid, mis edendavad koostoimet Euratomi programmiga ning keskenduvad haridus- ja koolitusmeetmetele ning ühistele teadusuuringutele, mis käsitlevad ioniseeriva kiirguse muu kui energiatootmisega seotud rakenduste ohutu ja turvalise kasutamise valdkondadevahelisi aspekte sellistes valdkondades nagu meditsiin, tööstus, põllumajandus, kosmos, kliimamuutused, julgeolek ja hädaolukordadeks valmisolek ning tuumateaduse panus.

1.5.5. Erinevate kasutada olevate rahastamisvõimaluste, sealhulgas vahendite ümberpaigutamise võimaluste hinnang

Täiendav rahastamine võib tuleneda kolmandate riikide ühinemisest Euratomi programmiga. Komisjon kaalub ka finantsmääruse artikli 15 lõike 3 kohaldamist (vabastatud kulukohustuste taaskasutamine) 2014.–2020. aasta Euratomi programmi vahendite suhtes, mis olid eraldatud InnovFinile (InvestEU eelkäija) ja mida EIP ei saanud kasutada, kuna puuduvad pangakõlblikud ettepanekud. 20 miljoni euro kättesaadavaks tegemine (mis vastab 8 %-le praeguse programmi 2021.–2025. aasta tuumalõhustumise eelarvest) võimaldaks Euratomil tegelda uute väljakutsetega tuumaenergia valdkonnas.

1.6. Ettepaneku/algatuse kestus ja selle finantsmõju

☒ Piiratud kestusega

- ☒ hõlmab ajavahemikku 1. jaanuar 2026 – 31. detsember 2027.
- ☒ finantsmõju kulukohustuste assigneeringutele avaldub ajavahemikul 2026–2027 ja maksete assigneeringutele ajavahemikul 2026–2030.

☐ Piiramatu kestusega

- Rakendamise käivitumisperiood hõlmab ajavahemikku AAAA–AAAA,
- millele järgneb täieulatuslik rakendamine.

1.7. Kavandatud eelarve täitmise viisid²

☒ Otsene eelarve täitmine komisjoni poolt

- ☒ tema talituste kaudu, sealhulgas kasutades liidu delegatsioonides töötavat komisjoni personali;
- ☐ rakendusametite kaudu

☐ Jagatud eelarve täitmine koostöös liikmesriikidega

☐ Kaudne eelarve täitmine, mille puhul eelarve täitmise ülesanded on delegeeritud:

- ☐ kolmandatele riikidele või nende määratud asutustele;
- ☐ rahvusvahelistele organisatsioonidele ja nende allasutustele (nimetage);
- ☐ Euroopa Investeeringusfondile ja Euroopa Investeeringufondile;
- ☐ finantsmääruse artiklites 70 ja 71 nimetatud asutustele;
- ☐ avalik-õiguslikele asutustele;
- ☐ avalikke teenuseid osutavatele eraõiguslikele asutustele, sel määral, mil neile antakse piisavad finantstagatised;
- ☒ liikmesriigi eraõigusega reguleeritud asutustele, kellele on delegeeritud avaliku ja erasektori partnerluse rakendamine ja kellele antakse piisavad finantstagatised;
- ☐ asutustele või isikutele, kellele on delegeeritud Euroopa Liidu lepingu V jaotise kohaste ühise välis- ja julgeolekupoliitika erimeetmete rakendamine ja kes on kindlaks määratud asjaomases alusaktis.

- Kui märgitud on mitu eelarve täitmise viisi, esitage üksikasjad rubriigis „Märkused“.

Märkused

Komisjon rakendab programmi eelarve otsese täitmise ja Euroopa partnerluste kaudse eelarve täitmise kaudu (vt ettepaneku artikli 6 lõige 1). Mõned Euratomi kaasrahastatud partnerlused rakendavad rahastamist astmeliste projektikonkursside kaudu.

² Eelarve täitmise viise koos viidetega finantsmäärusele on selgitatud BUDGpedia veebisaidil <https://myintracomm.ec.europa.eu/corp/budget/financial-rules/budget-implementation/Pages/implementation-methods.aspx>.

2. HALDUSMEETMED

2.1. Järelevalve ja aruandluse reeglid

Täpsustage sagedust ja tingimused.

Kogutakse ja salvestatakse kõik andmed haldusprotsesside kohta (rakendused, edumäärad, ajavahemik taotluse esitamisest toetuse määramiseni, toetusesaajate liik jne) ning need tehakse reaalajas kättesaadavaks spetsiaalse andmebaasi kaudu.

Aruannetes antakse teavet haldusprotsesside ning järk-järgult väljundite ja tulemuste kohta. Viiakse läbi käesoleva programmi ja 2021.–2025. aasta programmi ühine lõpphindamine.

Lühiajalised, keskmise pikkusega ja pikaajalised näitajad määrati mitme mõjunäitaja alusel. Osalejate aruandluseeskirjad on koostatud neid näitajaid silmas pidades, piirates samal ajal osalejate halduskoormust. Võimaluse korral kogutakse andmed avalikest allikatest.

Lisaks hinnatakse JRC otsemeetmeid asutuse siseselt iga-aastase sisehindamise ja teadusuuringute mõju hindamise abil ning asutuse väliselt vastastikuse hindamise abil, mida teostavad mitu tipptaseme eksperti, kelle JRC valis välja juhatajate nõukoguga konsulteerides.

2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem(id)

2.2.1. *Eelarve täitmise viisi(de), rahastuse rakendamise mehhanismi(de), maksete tegemise korra ja kavandatava kontrollistrateegia selgitus*

Euratori programmi rakendatakse eelarve otsese täitmise raames. Komisjon võib siiski otsustada, kui ta peab seda asjakohaseks ja tõhusaks, rakendada Euratori tegevust ühise ja/või kaudse eelarve täitmise kaudu (Euroopa partnerluste raames).

Kontrollistrateegia aluseks on:

- menetlused parimate projektide väljavalimiseks ja nende muutmiseks õigusaktideks;
- projektijuhtimine ja lepingute haldamine iga projekti kestuse jooksul;
- kõigi taotluste eelkontroll;
- teatavat piirmäära ületavate finantsaruannete õigsust kinnitavad tõendid;
- välja makstud taotluste valimi järelauditid;
- projektide tulemuste teaduslik hindamine.

Programmi „Horisont 2020“ (kaasa arvatud Euratori programmi) audititest ilmnes, et veamäärad on jäänud oodatud vahemikku (vt punkt 2.2.2). See näitab, et isegi kui on arenguruumi, on juba kasutusele võetud lihtsustamismeetmed olnud tõhusad.

2.2.2. *Teave kindlakstehtud riskide ja nende vähendamiseks kasutusele võetud sisekontrollisüsteemi(de) kohta*

Seni on peamine rahastamismudel olnud abikõlblike kulude hüvitamine. Nagu Euroopa Kontrollikoda on järjepidevalt märkinud, hiljuti oma 2016. aasta aruandes, „peamine tehingute korrektsusega seotud risk seisneb selles, et toetusesaajad deklareerivad rahastamiskõlbmatuid kulusid, mida enne nende komisjonipoolset hüvitamist ei avastata ega parandata. Risk on eriti suur seitsmenda raamprogrammi ja

analoogia põhjal Euratomi programmi puhul, mille keerukaid rahastamiskõlblikkuse eeskirju tõlgendavad toetusesaajad (eriti eeskirju vähem tundvad toetusesaajad, nagu VKEd, esmataotlejad ja kolmandatest riikidest pärit osalejad) tihti valesti“.

Kontrollikoda tunnistas, et programmis „Horisont 2020“ (ja seega ka Euratomi 2014.–2020. aasta programmis) kasutusele võetud lihtsustamised on kasulikud. Oma 2016. aasta aastaaruandes soovitas kontrollikoda siiski lihtsustatud kuluvõimaluste laialdasemat kasutamist. Sellised lihtsustatud kuluvõimalused on juba programmi osades või konkreetsete kululiikide puhul kasutusel.

Toetuste puhul oli seitsmenda raamprogrammi [kaasa arvatud Euratomi] hinnanguline representatiivne veamäär 5 % ning pärast kõiki tehtud või tehtavaid tagasinõudeid ja korrektsioone alles jäävate vigade määr umbes 3 %. Veamäärad olid väiksemad neis programmi osades, kus oli võimalik laiemalt kasutada lihtsustatud kuluvõimalusi ja/või kus osales väike ja stabiilne toetusesaajate rühm.

Programmi „Horisont 2020“ (kaasa arvatud Euratomi programmi) esimesed tulemused viitavad umbes 3 % representatiivsele veamäärale ning alla 2,5 % allesjäänud veamäärale. Tuleb siiski märkida, et tegemist on varajase hinnanguga, mida tuleks kasutada ettevaatlikult, ja et tõenäoliselt suureneb veamäär ligikaudu 3–4 %ni. (Komisjoni eeldatav veamäär programmi „Horisont 2020“ ja Euratomi 2014.–2018. aasta ettepaneku puhul oli 3,5 %, kuigi selles ei võetud arvesse õigusloomeprotsessi käigus lisandunud täiendavat keerukust). Allesjäänud veamäär peaks jääma alla 3 %, kuid praegu on liiga vara öelda, kas saavutatakse määr 2 %.

Mõned vead tekivad seetõttu, et toetusesaajad ei ole eeskirjadest aru saanud. Selliseid vigu saab lahendada lihtsustamise teel, kuigi teatav keerukus jääb alati alles. Teised vead tekivad seetõttu, et toetusesaajad ei ole järginud eeskirju. Kuigi see juhtub vaid vähestel kordadel, ei saa seda lahendada kehtivate eeskirjade lihtsustamisega.

Programmi „Horisont 2020“ (sealhulgas Euratomi programmi) veamäärade analüüs ja seni tehtud auditid annavad järgmist teavet:

- umbes 69 % vigadest on seotud personalikulude arvestamisel tehtud vigadega. Sageli tuvastatavad probleemid on töötundide vale arvutamine ning valed määrad või valesti arvestatud tundide arv;
- umbes 21 % vigadest on seotud muude otsekuludega (mitte personalikuludega). Kõige sagedamini tuvastatav viga on see, et puudub kulude otsene mõõtmine;
- umbes 8 % vigadest on seotud alltöövõtukuludega ja 24 % reisikuludega.

Programmi „Horisont 2020“ ja Euratomi programmi auditite käigus tuvastatud vead näitavad, et mõnda neist oleks saanud vältida lihtsustamisega ja eeskirjade tarbetu formaliseerimisega. Täiustusi tehti programmi „Horisont 2020“ ning programmi „Euroopa horisont“ ja Euratomi 2021.–2025. aasta programmi raames (näiteks uued eeskirjad sisearvete ja lisatasude kohta). Nende muudatuste mõju veamäärale ei ole aga veel teada.

Lihtsustatud kuluvõimaluste, näiteks ühtse määra ja ühikuhindade laiem kasutus ning ka eeskirjade jätkuv lihtsustamine aitavad vähendada tulevast veamäärast, mis on esindusliku valimi alusel hinnanguliselt 3–4 %. Ent alles jääb abikõlblike kulude hüvitamisel põhineva rahastamise meetodi vigade peamine probleem. Sellises süsteemis saaks representatiivset veamäärast vähendada 2,5–3,5 %-ni ning jääkvigade määr oleks pärast korrigeerimist eeldatavasti umbes (kuid mitte tingimata alla) 2 %.

Raamprogrammi „Euroopa horisont“ raames võeti laiemalt kasutusele kindlasummalised maksed. See võimaldab teha makse rahuldava teadustulemuse saavutamisel. Kõnealuse makse puhul ei nõuta täiendavaid põhjendusi, näiteks arveid, tööajakaarte, maksetõendeid jne. Seetõttu finantsvigu ei esine.

Euratori programmi ettepanek võimaldab komisjonil kasutada aastatel 2026–2027 kindlasummalise rahastamise mudelit. Seda hakatakse hindama, eelkõige selleks, et näha, kas see võimaldab saavutada programmi kõiki eesmärke (mitte ainult veamäära vähendamist). Kindlasummaliste maksete tegemine nihutaks riskid sisekontrollisüsteemi teistesse etappidesse, muutes tulemuste hindamisel olulisemaks.

Sooritatavate tehingute arvu tõttu oleks kõrgetasemeline süstemaatiline eelkontroll väga kulukas. Seepärast põhineb praegune kontrollistrateegia riskipõhistel eel- ja järelkontrollidel, mille käigus hinnatakse veamäära ning avastatakse abikõlbmatud summad ja nõutakse need sisse. Kuna veamäärad on püsinud ettenähtud vahemikus, peetakse seda kontrollistrateegiat tõhusaks. Radikaalset muudatust ei kavandata, kuid mõningaid aspekte arendatakse edasi, näiteks lisatakse süsteemide ja protsesside audit.

2.2.3. *Kontrollimeetmete hinnanguline kulutõhusus (kontrollikulude suhe hallatavate vahendite väärtusse), selle põhjendus ja oodatav veariski tase (maksete tegemise ja sulgemise ajal)*

Kontrollisüsteemi hinnangulised kulud (hindamine, väljavahetamine, projektijuhtimine, eel- ja järelkontroll) on vahemikus 3–4 % kõikides nendes komisjoni talitustes, kes vastutavad eelmiste (2017. aasta) raamprogrammide elluviimise eest (kaasa arvatud seitsmenda raamprogrammi ja programmi „Horisont 2020“ halduskulud). Seda peetakse mõistlikuks eesmärkide saavutamise tagamiseks vajalike jõupingutuste ja tehingute arvu seisukohast.

Eeldatav vearisk toetuste maksmisel abikõlblike kulude hüvitamisel põhineva rahastamismudeli kaudu on 2,5–3,5 %. Vearik makse sulgemisel (pärast kontrolle ja korrektsioone) on umbes 2 % (kuid mitte tingimata vähem). Eeldatav vearik toetuste puhul, mille rahastamismudel põhineb kindlasummalistel maksetel, on umbes 0 % (maksete tegemisel ja sulgemisel). Üldine prognoositud veamäär sõltub tasakaalust kahe rahastamismeetodi vahel (abikõlblike kulude hüvitamine ja kindlasummalised maksed). Komisjoni eesmärk on kohaldada kindlasummalistel maksetel põhinevat rahastamismudelit, kui see on asjakohane. Kindlasummaliste maksete kasutuselevõtu peamine põhjus ei ole aga veamäära vähendamine, vaid programmi kõikide eesmärkide saavutamine. Selle stsenaariumi aluseks on eeldus, et lihtsustamismeetmeid otsustusprotsessis oluliselt ei muudeta.

Märkus: käesolevas jaos käsitletakse ainult toetuste haldamist. Riigihankemenetluse kaudu rakendatavate haldus- ja tegevuskulude puhul peaks maksmisel ja programmi lõpetamisel vearik olema alla 2 %.

2.3. **Pettuste ja õigusnormide rikkumise ärahoidmise meetmed**

Täpsustage rakendatavad või kavandatud ennetus- ja kaitsemeetmed, nt pettustevastase võitluse strateegias esitatud meetmed.

Käesolevast määrusest tulenevates rahalise toetuse lepingutes, mis sõlmitakse kolmandate isikutega, nähakse ette, et komisjon või tema volitatud esindaja teeb

järelevalvet ja finantskontrolli koos kontrollikoja või Euroopa Pettustevastase Ameti audititega ELi äranägemisel, vajaduse korral kohapeal.

3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU

3.1. Mitmeaastase finantsraamistiku rubriigid ja kulude eelarveread, millele mõju avaldub

- Olemasolevad eelarveread

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	Eelarverida	Kulu liik	Rahaline osalus			
	Nr	Liigendatud /liigendamata ¹	EFTA riigid ²	Kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaadid ³	Muud kolmandad riigid	Muu sihtotstarbeline tulu
H1	01 01 02 Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi toetuskulud					
	01 01 02 01 Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi rakendavate ametnike ja ajutiste töötajatega seotud kulud — Kaudne teadustegevus	Liigendamatata				
	01 01 02 02 Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi rakendavate koosseisuväliste töötajatega seotud kulud — Kaudne teadustegevus	Liigendamatata				
	01 01 02 03 Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi muud juhtimiskulud — Kaudne teadustegevus	Liigendamatata				
	01.010211 Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi rakendavate ametnike ja ajutiste töötajatega seotud kulud — Otsene teadustegevus	Liigendamatata	EI	JAH	JAH	EI
	01.010212 Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi rakendavate koosseisuväliste töötajatega seotud kulud — Otsene teadustegevus	Liigendamatata				
	01.010213 Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi muud juhtimiskulud — Otsene teadustegevus	Liigendamatata				
	01 03 Programmi „Euratom“ tegevuseelarve	Liigendamatata				
	01 03 01 Tuumasünteesiuuringud ja tuumasünteesi arendamine (kaudsed meetmed)	Liigendatud				
	01 03 02 Tuuma lõhustumine, tuumaohutus ja kiirguskaitse (kaudsed meetmed)					
	01.0303 Teadusuuringute Ühiskeskuse otsemeetmed tuumaenergiavaldkonnas					

¹ Liigendatud = liigendatud assigneeringud / liigendamata = liigendamata assigneeringud.

² EFTA: Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsioon.

³ Kandidaatriigid ja asjakohasel juhul Lääne-Balkani potentsiaalsed kandidaadid.

--	--	--	--	--	--	--

- Uued eelarveread, mille loomist taotletakse

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	Eelarverida	Kulu liik	Rahaline osalus			
	Arv	Liigendatud/liigendamat	EFTA riigid	Kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaadid	Muud kolmandad riigid	Muu sihtotstarbeline tulu

3.2. Ettepaneku hinnanguline finantsmõju assigneeringutele

3.2.1. Hinnanguline mõju tegevusassigneeringutele – ülevaade

- ☐ Ettepanek/algatus ei nõua tegevusassigneeringute kasutamist
- ☒ Ettepanek/algatus nõuab tegevusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

3.2.1.1. Heakskiidetud eelarvest saadavad assigneeringud

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	1	Ühtne turg, innovatsioon ja digitaalvaldkond
---	---	--

PEADIREKTORAAT: RTD (teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat)			Aasta 2026	Aasta 2027	Pärast 2027. aastat	KOKKU
•Tegevusassigneeringud						
01 03 01 Tuumasünteesiuuringud ja tuumasünteesi arendamine	Kulukohustused	(1a)	116,037	122,196		238,233
	Maksed	(2a)	46,414	49,478	142,341	238,233
01 03 02 Tuuma lõhustumine, tuumaohutus ja kiirguskaitse (kaudsed meetmed)	Kulukohustused	(1b)	52,998	55,811		108,809
	Maksed	(2b)	21,199	22,924	64,686	108,809
Eriprogrammide vahenditest rahastatavad haldusassigneeringud ⁵⁸						
01 01 02 01 Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi rakendavate ametnike ja ajutiste töötajatega seotud kulud — Kaudne teadustegevus	Kulukohustused = maksed	(3a)	8,223	8,523		16,746
01 01 02 02 Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi rakendavate koosseisuväliste töötajatega seotud kulud — Kaudne teadustegevus	Kulukohustused = maksed	(3b)	0,348	0,361		0,708
01 01 02 03 Euratomi teadus- ja koolitusprogrammi muud juhtimiskulud —	Kulukohustused	(3c)	1,658	1,718		3,376

⁵⁸ Tehniline ja/või haldusabi ning ELi programmide ja/või meetmete rakendamiseks antava toetusega seotud kulud (endised BA read), kaudne teadustegevus, otsene teadustegevus.

Kaudne teadustegevus	d = maksed					
DG RTD assigneeringud KOKKU	Kulukohustused	=1a+1b +3a+3b+3c	179,263	188,609		367,872
	Maksed	=2a+2b+3a+ 3b+3c	77,841	83,004	207,027	367,872
PEADIREKTORAAT: Teadusuuringute Ühiskeskus			Aasta 2026	Aasta 2027	Pärast 2027. aastat (vt punkt 1.6)	KOKKU
•Tegevusassigneeringud						
01.0303 Teadusuuringute Ühiskeskuse otsemeetmed tuumaenergiavaldkonnas	Kulukohustused	(1a)	12,500	12,500		25,000
	Maksed	(2a)	3,700	9,700	11,600	25,000
Eriprogrammide vahenditest rahastatavad haldusassigneeringud ⁵⁹						
01 01 02 11 Euratomi teadus- ja koostööprogrammi rakendavate ametnike ja ajutiste töötajatega seotud kulud — Otsene teadustegevus	Kulukohustused = maksed	(3a)	56,277	57,277		113,554
01 01 02 12 Euratomi teadus- ja koostööprogrammi rakendavate koosseisuväliste töötajatega seotud kulud — Otsene teadustegevus	Kulukohustused = maksed	(3b)	10,455	10,455		20,910
01 01 02 13 Euratomi teadus- ja koostööprogrammi muud juhtimiskulud — Otsene teadustegevus	Kulukohustused = maksed	(3c)	35,314	35,697		71,011
Teadusuuringute Ühiskeskuse assigneeringud KOKKU	Kulukohustused	=1a+3a+3b+ 3c	114,546	115,929		230,475
	Maksed	=2a+3a+3b+ 3c	105,746	113,129	11,600	230,475

⁵⁹ Tehniline ja/või haldusabi ning ELi programmide ja/või meetmete rakendamiseks antava toetusega seotud kulud (endised BA read), kaudne teadustegevus, otsene teadustegevus.

•Tegevusassigneeringud KOKKU	Kulukohustused	(4)	181,534	190,507	0	372,041
	Maksed	(5)	71,313	82,102	218,627	372,041
•Eriprogrammide vahenditest rahastatavad haldusassigneeringud KOKKU	Kulukohustused = maksed	(6)	112,275	114,031		226,306
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGI 1 assigneeringud KOKKU	Kulukohustused	=4+ 6	293,809	304,538		598,347
	Maksed	=5+ 6	183,588	196,133	218,627	598,347

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	7	„Halduskulud“
--	---	---------------

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

		Aasta 2026	Aasta 2027	Pärast 2027. aastat (vt punkt 1.6)			KOKKU
PEADIREKTORAAT: <.....>							
• Personalikulud							
• Muud halduskulud							
<....> peadirektoraat KOKKU	Assigneeringud						

Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGI 7 assigneeringud KOKKU	(Kulukohustuste kogusumma = maksete kogusumma)						
--	--	--	--	--	--	--	--

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

		Aasta 2026	Aasta 2027	Pärast 2027. aastat Lisage vajalik arv aastaid, et näidata finantsmõju kestust (vt punkt 1.6)			KOKKU
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIKIDE 1–7 assigneeringud KOKKU	Kulukohustused						
	Maksed						

3.2.2. Hinnanguline tegevusassigneeringutest rahastatav väljund

kulukohustuste assigneeringud miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Märkige			Aasta	Aasta	Aasta	Aasta	Lisage vajalik arv aastaid, et näidata	KOKKU
---------	--	--	-------	-------	-------	-------	--	-------

eesmärgid ja väljundid			N		N+1		N+2		N+3		finantsmõju kestust (vt punkt 1.6)							
	VÄLJUNDID																	
	↓	Väljundi liik ⁶⁰	Keskmine kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Väljundite arv kokku
ERIEESMÄRK nr 1 ⁶¹ ...																		
- Väljund																		
- Väljund																		
- Väljund																		
Erieesmärk nr 1 kokku																		
ERIEESMÄRK nr 2 ...																		
- Väljund																		
Erieesmärk nr 2 kokku																		
KOKKU																		

⁶⁰ Väljunditena käsitatakse tarnitavaid tooteid ja osutatavaid teenuseid (nt rahastatud üliõpilasvahetuste arv, ehitatud teede pikkus kilomeetrites jms).

⁶¹ Vastavalt punktile 1.4.2. „Erieesmärgid“.

3.2.3. Hinnanguline mõju haldusassigneeringutele – ülevaade

- ☐ Ettepanek/algatus ei nõua haldusassigneeringute kasutamist
- ☒ Ettepanek/algatus nõuab haldusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

	Aasta 2026	Aasta 2027	KOKKU
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIK 7			
Personalikulud			
Muud halduskulud			
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGI 7 kulud kokku			

Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud	Aasta 2026	Aasta 2027	KOKKU
Personalikulud	75,303	76,616	151,918
Muud halduskulud	36,972	37,415	74,387
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud kokku	112,275	114,031	226,305

KOKKU	112,275	114,031	226,305
--------------	----------------	----------------	----------------

Personali ja muude halduskuludega seotud assigneeringute vajadused kaetakse assigneeringutest, mille asjaomane peadirektoraat on kõnealuse meetme haldamiseks juba andnud, ja/või peadirektoraadi sees ümberpaigutatud assigneeringutest, mida vajaduse korral võidakse täiendada nendest lisaassigneeringutest, mis haldavale peadirektoraadile eraldatakse iga-aastase vahendite eraldamise menetluse käigus, arvestades eelarvepiirangutega.

3.2.3.1. Hinnanguline personalivajadus

- ☐ Ettepanek/algatus ei nõua personali kasutamist
- ☒ Ettepanek/algatus nõuab personali kasutamist, mis toimub järgmiselt:

Hinnanguline täistööajale taandatud töötajate arv

	Aasta 2026	Aasta 2027
• Ametikohtade loeteluga ette nähtud ametikohad (ametnikud ja ajutised töötajad)		
20 01 02 01 (komisjoni peakorteris ja esindustes)		
20 01 02 03 (delegatsioonides)		
01 01 02 01 (kaudne teadustegevus)	47	47
01 01 02 11 (otsene teadustegevus)	396	390
Muud eelarveread (märkige)		
• Koosseisuväline personal (täistööajale taandatud töötajad)⁶²		
20 02 01 (üldvahenditest rahastatavad lepingulised töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja renditööjõud)	0	0
20 02 03 (lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid, renditööjõud ja noored eksperdid delegatsioonides)	0	0
XX 01 xx yy zz⁶³	– peakorteris	
	– delegatsioonides	
01 01 02 02 (lepingulised töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja renditööjõud kaudse teadustegevuse valdkonnas)	4	4
01 01 02 12 (lepingulised töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja renditööjõud otsese teadustegevuse valdkonnas)	153	138
Muud eelarveread (märkige)		
KOKKU	600	579

XX tähistab asjaomast poliitikavaldkonda või eelarvejaotist.

Personalivajadused kaetakse juba meedet haldavate peadirektoraadi töötajatega ja/või töötajate peadirektoraadi sisese ümberpaigutamise teel. Vajaduse korral võidakse personali täiendada iga-aastase vahendite eraldamise menetluse käigus, arvestades eelarvepiirangutega.

Ülesannete kirjeldus:

Ametnikud ja ajutised töötajad	Euratori teadus- ja koolitusprogrammi juhtimisest ja rakendamisest tulenevad ülesanded, mille täitjad töötavad kinnitatud ametikohtade loetelus esitatud ametikohtadel ning osalevad kaudses ja otseses teadustegevuses.
Kosseisuvälised töötajad	Euratori teadus- ja koolitusprogrammi otsese ja kaudse meetmete vormis rakendavate koosseisuväliste töötajate ülesanded

⁶² Lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid, renditööjõud, noored eksperdid delegatsioonides.

⁶³ Tegevusassigneeringutest rahastatavate koosseisuväliste töötajate ülempiiri (endised BA read).

3.2.4. Kooskõla kehtiva mitmeaastase finantsraamistikuga

Ettepanek/algatus:

- ☐ on täielikult rahastatav mitmeaastase finantsraamistiku asjaomase rubriigi sisese vahendite ümberpaigutamise kaudu

- ☐ tingib mitmeaastase finantsraamistiku asjaomase rubriigi mittesihotstarbelise varu ja/või mitmeaastase finantsraamistiku määrukses sätestatud erivahendite kasutuselevõtu

- ☐ nõuab mitmeaastase finantsraamistiku muutmist

3.2.5. Kolmandate isikute rahaline osalus

Ettepanek/algatus:

- ☐ ei näe ette kolmandate isikute poolset kaasrahastamist
- ☒ näeb ette kolmandate isikute poolse kaasrahastuse, mille hinnanguline summa on järgmine:

assigneeringud miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

	2026	2027	Kokku
Nimetage kaasrahastav asutus			
Kaasrahastatavad assigneeringud KOKKU	Täidetakse hiljem	Täidetakse hiljem	Täidetakse hiljem

3.3. Hinnanguline mõju tuludele

– ☐ Ettepanekul/algatusel puudub finantsmõju tuludele

– ☒ Ettepanekul/algatusel on järgmine finantsmõju:

☐ omavahenditele;

☒ muudele tuludele;

märkige, kas see on kulude eelarveridasid mõjutav sihtotstarbeline tulu ☐

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Tulude eelarverida:	Jooksval eelarveaastal kättesaadavad assigneeringud	Ettepaneku/algatuse mõju ¹	
		2026	2027
kirje 6011 kirje 6012 kirje 6013 kirje 6031	Täidetakse hiljem	Täidetakse hiljem	Täidetakse hiljem

Sihtotstarbeliste tulude puhul märkige, milliseid kulude eelarveridasid ettepanek mõjutab.

01 03XX Assigneeringud, mis tulenevad kolmandate riikide osalemisest

Muud märkused (nt tuludele avaldatava mõju arvutamise meetod/valem või muu teave).

Kolmandad riigid võivad osaleda programmis assotsieerimislepingute kaudu. Tingimused, millega määratakse kindlaks rahalise osaluse tase, kehtestatakse iga riigiga sõlmitud assotsieerimislepingutes ja neis nähakse ette automaatne korrektsoon, kui on tekkinud märkimisväärne lahknevus, võrreldes selle summaga, mida assotsieerunud riigis asutatud üksustele antakse programmis osalemise jooksul; korrektsooni tegemisel võetakse arvesse programmi haldamisel tekkinud kulusid.

4. DIGIMÕÕDE

4.1. Diginõuded

Käesolev määrus ei sisalda digitaalse tähtsusega lisanõudeid. Kohaldatakse määruse (EL) 2021/695 sätteid ja need sisaldavad digitaalse tähtsusega nõudeid seoses andmete kogumise, edastamise ja säilitamise ning teabe vahetamisega.

4.2. Andmed

Käesolev määrus ei sisalda digitaalse tähtsusega lisanõudeid andmete kogumise, töötlemise, loomise, vahetamise või jagamise kohta. Kohaldatakse määruse (EL) 2021/695 sätteid.

4.3. Digilahendused

Käesolev määrus ei sisalda digitaalse tähtsusega lisanõudeid, mis nõuaksid digilahendust. Kohaldatakse määruse (EL) 2021/695 sätteid.

¹ Traditsiooniliste omavahendite (tollimaksud ja suhkrumaksud) korral tuleb märkida netosummad, st brutosumma pärast 20 % sissenõudmiskulude mahaarvamist.

4.4. Koostalitlusvõime hindamine

Käesolev määrus ei sisalda digitaalse tähtsusega lisanõudeid avalike digiteenuste kohta. Kohaldatakse määruse (EL) 2021/695 sätteid.

4.5. Digimõõtme rakendamist toetavad meetmed

Käesolev määrus ei sisalda digitaalse tähtsusega lisanõudeid, mille puhul oleks vaja konkreetseid rakendusmeetmeid. Kohaldatakse määruse (EL) 2021/695 sätteid.